

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Helen Austa

**ARVESTUSALASE E-ARUANDLUSKESKKONNA
KITSASKOHAD JA ARENGUSUUNAD EESTIS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Kertu Lääts

Tartu 2015

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud " "..... 2015. a.

Rahanduse ja Majandusarvestuse õppetooli juhataja Toomas Haldma

.....

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Arvestusalase e-aruandluse korralduse eripära ja areng	7
1.1 Arvestusalase kohustusliku aruandluse eesmärgid ja huvigrupid	7
1.2 XBRL-põhine e-aruandluskeskkond ja selle areng.....	12
1.3 Arvestusalase e-aruandluskeskkonna areng Eestis	18
2. Raamatupidajate rahulolu analüüs Eesti e-aruandluskeskkonnaga.....	24
2.1 E-aruandluskeskkonna rahulolu uuringumetoodika.....	24
2.2. E-aruandluse rahulolu uuringuvõrdlus aastate 2010-2015 lõikes	28
2.3. E-aruandluskeskkonna arengusuunad ja kitsaskohad	35
Kokkuvõte	42
Viidatud allikad	45
Lisad	49
Lisa 1. Autori koostatud veebiküsimustik raamatupidajatele aastal 2015	49
Lisa 2. Magistritöö veebiküsimustik raamatupidajatele, aastal 2011	54
Lisa 3. Äriregistri küsimustik e-aruandluskeskkonna kohta aastal 2010.....	60
Summary	62

SISSEJUHATUS

Arvestusalases aruandluses kajastatav informatsioon on olulisel kohal kõigile majandusüksustele. Lisaks sellele sisaldab iga majandusaasta kohta esitatav finantsaruanne vajalikku informatsiooni paljudele erinevatele huvigruppidele, kes on huvitatud majandusüksuse tegevusest. Finantsaruandlus peab sisaldama õiglast, õiget ja asjakohast informatsiooni, et aruandest oleks kasu erinevatele huvigruppidele. Aruandekohuslastest majandusüksused peavad esitama enda majandusaasta aruande Äriregistrile.

Finantsaruannete esitamine ja koostamine on olnud aeganõudev töö paljudele majandusüksustele. Seetõttu on otsitud erinevaid võimalusi, kuidas administratiivset koormust ettevõtetel vähendada. Eestis võeti selleks kasutusele e-aruandluskeskkond. E-aruandluskeskkonnas saavad kõik majandusüksused esitada enda majandusaasta aruandeid kiiremini ja operatiivsemalt. E-aruandlussüsteemi kaudu oli võimalus esimesi aruandeid üles laadida 2009. aastal. Alates 2010. aastast muutus majandusaasta aruannete esitamine e-aruandluskeskkonnas etteantud vormide täitmise kaudu kohustuslikuks kõigile ettevõtetele.

Igal aastal on arendatud e-aruandluskeskkonda erinevate muudatuste kaudu selleks, et aruannete esitamine oleks veelgi mugavam ja kiirem. Samuti aitab aruandluskeskkonna areng peale aruande esitajate ka aruande kontrollijaid. Nimelt on ühtse aruandlusstandardi loomise kaudu muutunud lihtsamaks majandusüksuste finantsandmete kontrollimine ja analüüsimine.

Tulenevalt e-aruandluskeskkonna võimalikust kasutusest ja selle arengust Eestis, on kasutajate seas läbi viidud mitmeid rahuloluuuringuid. Valdavalt on uuringud läbi viidud aruandluskohustuslaste seas peale e-aruandlussüsteemi kohustuslikuks

muutumist. Rahuloluuuringuid on tehtud eesmärgiga, et saada andmete esitajatelt informatsiooni selle kohta millised on nende arvates kitsaskohad aga ka positiivsed muutused e-aruandluskeskkonnas. Viimastel aastatel peale mitmeid erinevaid muutusi ei ole kasutajate rahulolu uuritud. Seetõttu peab autor e-aruandluskeskkonnaga rahulolu uurimist aktuaalseks, kuna on oluline ka aastaid hiljem küsitleda raamatupidajaid, saamaks teada, kas aastatetagused probleemid on lahenenud ning kuidas on kasutajad hetkel rahul e-aruandluskeskkonnaga.

E-aruandluses on toimumas mitmeid muutuseid, nimelt 20.07.2015 on jõustumas Euroopa Liidu direktiiv 2013/34 ja sellega kaasnevad muudatused ka e-aruandluses. Seoses eelnevaga on soov teada saada mida arvavad raamatupidajad Eestis jõustuvast Euroopa Liidu direktiivist 2013/34. Lisaks sellele oleks oluline uurida direktiivi mõju majandusaasta aruannetele.

Tulenevalt eelnevast on antud töö eesmärgiks selgitada kohustusliku e-aruandluskeskkonna toimimist ja Eesti raamatupidajate rahulolu sellega. Töö eesmärgi täitmiseks on autor seadnud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Käsitleda arvestusalase kohustusliku aruandluse korraldust, selle nõudeid ja vajadust;
- 2) Anda ülevaade XBRL-põhisest e-aruandluskeskkonna vajalikkusest ja arengust;
- 3) Anda ülevaade Eesti e-aruandluskeskkonnast;
- 4) Koostada ja viia läbi e-aruandluskeskkonnaga rahulolu käsitlev küsitlus Eesti raamatupidajate seas;
- 5) Analüüsida Eesti raamatupidajate arvamust ja rahulolu XBRL põhise aruandluskeskkonnaga ja tuua välja peamised kitsaskohad.

Antud bakalaureusetöö jaguneb kaheks peatükiks. Esimeses, teoreetilises, peatükis avatakse finantsaruandluse olemust ja selle vajalikkust, tutvustatakse e-aruandluse olemust ja sellega kaasnenuid muutusi finantsaruandluses. Seejärel tuuakse välja e-aruandluse areng ja korraldus Eestis.

Töö teises, empiirilises, peatükis koostab autor analüüsi vastavalt praktikutele esitatud internetiküsitlustest. Küsitlustest saadud informatsiooni kasutatakse, et saada aru, millised on e-aruandluse kitsaskohad praegusel ajal Eestis ja millega on praktikud rahul. Saadud informatsioon aitab näha Eesti e-aruandluse võimalikke arengusuundi tulevikus.

Antud töö märksõnadeks võib lugeda e-aruandlust, e-aruandluskeskkonda, XBRL, finantsaruanne, majandusaasta aruanne ja elektrooniline aruanne.

1. ARVESTUSALASE E-ARUANDLUSE KORRALDUSE ERIPÄRA JA ARENG

1.1 Arvestusalase kohustusliku aruandluse eesmärgid ja huvigrupid

Arvestusalase kohustusliku aruandluse väljendusvorm on majandusaasta aruanne. Majandusaasta aruanne on pakkunud läbi aegade informatsiooni ettevõtte finantsseisundi kohta. See on olnud oluliseks aluseks paljudele asjast huvitatutele otsuste tegemisel ning tulevikuvisionide määratlemisel. “Majandusaasta aruanne on aruanne ettevõtte majandusaasta kohta. Eestis peab raamatupidamiskohustuslane koostama lõppenud majandusaasta kohta majandusaasta aruande, mis koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aastaruandest ja lisadest” (Alver 2011: 11).

Mahukama ja põhilise osa majandusaasta aruandest moodustab finantsaruandlus. Finantsaruannet, kui mõistet võib defineerida järgmiselt: „Finantsaruanne – ainult rahalisi (rahas väljendatavaid) näitajaid sisaldav aruanne, mis koostatakse finantsarvestuse andmeil ning kajastab majandusüksuse tegevuse põhitulemusi“ (Alver 2011: 287). Täielikud finantsaruanded sisaldavad järgmisi komponente (Raamatupidajale: rahvusvahelised...2015):

- 1) bilanss;
- 2) kasumiaruanne;
- 3) aruanne, mis näitab kas:
  - a) omakapitali kõiki muutusi;
  - b) omakapitali muutusi, mis ei tulene kapitalitehingutest omanikega ega kasumi jaotamisest omanikele;
- 4) rahavoogude aruanne;
- 5) arvestusmeetodid ja selgitavad lisad.

Eelpool välja toodud kohustuslikud komponendid võib võrdsustada majandusaasta aruande ühe osa, raamatupidamise aastaaruande, komponentidega. Need peaksid andma ettevõtte finantsseisundist tervikliku ülevaate. Üldiselt koostavad ettevõtted lisaks veel täiendavaid lisasid, et tuua esile ettevõtte omapära ja seletada laiemalt lahti põhiliste komponentide nagu bilansi ja kasumiaruande ridadel kajastatud informatsioon.

Majandusaasta aruandes lisanduvad raamatupidamise aastaaruandele tegevusaruanne, vajadusel audiitori järelootsus ning äriühingutel majandusaasta kasumi või kahjumi jaotamise ettepanek. “Tegevusaruanne on majandusaasta aruande koosseisu kuuluv aruanne, kus kirjeldatakse möödunud majandusaasta tähtsamaid sündmusi ja tulevase majandusaasta plaane. Eraldi tuuakse välja jooksva majandusaastal tehtud teadus- ja arenduskulutused ning ka järgnevas aastaks teadus- ja arendusplaanides ette nähtud kulud. Tegevusaruandes näidatakse juhatuse ja nõukogu liikmete tasu ning soodustused, töötajate tasu üldsumma ja töötajate keskmine arv aruandeaastal. Tegevusaruandes iseloomustatakse raamatupidamise aastaaruande koostamisperioodil toimunud olulisi sündmusi, mis ei kajastu raamatupidamise aastaruandes, kuid mis oluliselt mõjutavad või võivad mõjutada järgmise majandusaasta tulemusi” (Alver 2011: 473). Tegevusaruanne pakub lugejale täiendavat informatsiooni ettevõtete väärtushinnangute ja funktsioneerimise kohta.

Aruandluse koostamisprotsessi on tavaliselt kaasatud kõige rohkem ettevõtte raamatupidajad ning lisaks neile ka paljude teiste osakondade spetsialiste, kes oma informatsiooni ja muid olulisi aspekte aruandeperioodi kohta edastavad. Olenemata aruande paljudest koostajatest vastutab majandusaasta aruande ja sellega kaasnevate lisade eest ettevõtte juhatuse. Peale aruande valmimist esitatakse aruanne ettevõtte omanikele tutvumiseks ja kinnitamiseks, vajadusel ka tähelepanekute tegemiseks. “Seega võib öelda, et finantsaruanded näitavad ka juhtkonna oskust kasutada tema kätte usaldatud ressursse” (Raamatupidajale: rahvusvahelised...2015).

Peale aruande esitamist ja selles oleva informatsiooni avalikustamist laiemale üldsusele, annab see olulist informatsiooni paljudele erinevatele ettevõttest huvitatutele. Finantsaruandes ja selle lisades kajastuv informatsioon aitab selle tarbijatel prognoosida ettevõtte tulevasi rahavoogusid, eeskätt raha ja raha

ekvivalentide tekitamise ajastust ja kindlust. Majandusaasta aruandest on huvitatud erinevad grupid ühiskonnas – praegused aktsionärid ja potentsiaalsed investorid, töötajad, kliendid, tarnijad, kogukond ja ühiskonna juhid. (*Ibid*) Eriti oluline on aruandes esitatud info ettevõtte osanikele, et näha, mis seisus on nende investeeringud ja mis suunas ettevõtte liigub. Teine tähtis ja ettevõttele vägagi oluline grupp on potentsiaalsed investorid, kes majandusaasta aruande põhjal teevad oma investeerimisotsuseid.

Ettevõtte töötajatele võib majandusaasta aruanne olla oluline just sellepolest, et aitab aru saada ettevõtte kui terviku toimimisest, näha enda töö ja osakonna tähtsust ettevõtte tervikpildis. See võib motiveerida töötajaid rohkem pingutama, sest nad on mõistnud enda töö olulisust ja tähtsust ettevõttes. (Annual Reports...2015). Majandusaasta aruanne annab ettevõttes hetkel juba töötavatele inimestele informatsiooni ettevõtte tegevuse kohta. Siit võib saada informatsiooni näiteks selle kohta, kas on ohumärke, mis võivad viidata oodatavale koondamisele või hoopiski võib loota parematele töötingimustele ja palgatõusule. Inimestele, kes sooviksid ettevõttesse tööle tulla, vaatavad aruannet, et näha kui edukas ja perspektiivikas antud ettevõtte on. Samuti saab ülevaate keskmisest palgatasemest, kuna majandusaasta aruandes on kohustuslik välja tuua ettevõtte palgafond ja töötajate arv.

Potentsiaalsete klientide jaoks on olulised ettevõtte põhimõtted ja põhiväärtused. Näiteks kui ettevõtte toob välja oma põhiväärtustena keskkonnasäästliku tootmise ja rohelise mõttelaadi, siis võib see olla paljude klientide jaoks otsustavaks kriteeriumiks mingi toote või teenuse tarbimisel. Oluline on ka aruannetest selgub finantsvõimekus, mis on samuti klientidele abiks otsuste tegemisel partneri valimisel. Kindlasti eelistavad kliendid saada endale pikaajase, kvaliteetse ja jätkusuutliku pakkuja. (Annual Reports...2015). Ettevõtte majandusaasta aruanne annab tarnijatele selguse selle kohta, kui jätkusuutlik ja maksevõimeline on ettevõtte, kellele nad oma kaupa või teenust tarnivad. Samuti võib selles avaldatav informatsioon olla otsustavaks edaspidiste ärisuhete väljakujunemisel.

Kui majandusaasta aruandes on ettevõtte välja toonud tarnija/tarnijad, keda nad tunnustavad ja peavad suurepäraseks äripartneriteks, siis võib see olla nii ettevõttele kui ka tarnijale kasulik. Esiteks saab tarnija hinnatud oma töö eest ning võib

kindlustada tarnija ja ettevõtte vahelise edasise ärisuhte. Teiseks võib selline tunnustus tuua ettevõttele pakkumisi ka teistel tarnijatelt, kes soovivad samuti avalikku tunnustust ning see võib viia ettevõtte soodsama ärikliima tekkimiseni ka teiste tarnijatega (Annual Reports...2015).

Lisaks ettevõttega väga tihedalt seotud majandusaasta aruande informatsiooni tarbijatele on oluline millise kuvandi on ettevõtte oma tegevusega jätnud kogukonnas ja ühiskonnas tervikuna. Positiivse ja eduka kuvandi jätmisega võib ettevõtte ligi tõmmata kõiki eelpool nimetatud erinevaid finantsaruandluse tarbijaid. Samuti on positiivne kuvand kohalikus kogukonnas oluline siis, kui ettevõtte plaanib laiendada oma tegevust mõnda teise kogukonda, sest nii võetakse ettevõtte paremini vastus kuna usutakse, et ta hoolib ühiskonnast ja oma kogukonnast (*Ibid*).

Majandusaasta aruandes kajastatud info on vajalik riigile. Riiklikul tasandil tehakse aruannete põhjal saadud informatsioonist kokkuvõtteid ja erinevaid statistilisi analüüse. Majandusaasta aruannetest koostatud statistika on abiks analüüsima riigisisese ettevõtluse arengutrende ning edukust. Tulenevalt kõikidest erinevatest osapooltest võib öelda, et majandusaasta aruanne puudutab paljusid osapooli ühiskonnas ja on sellest tulenevalt oluliseks aluseks ettevõtte kohta informatsiooni kättesaamiseks.

Eestis on aruandlus korraldatud vastavalt raamatupidamise seadusele ning raamatupidamistoimkonna juhenditele. Raamatupidamise aastaaruannete koostamisel lähtutakse Eesti Heast Raamatupidamistavast või võetakse aluseks Rahvusvahelised Finantsaruandluse Standardid (edaspidi IFRS). “Eesti Hea Raamatupidamistava on mõeldud rakendamiseks eelkõige väiksematele ja keskmiste suurusega ettevõtetele, kellel puudub vajadus täismahus IFRS-i aruannete koostamiseks” (Eesti Hea...2015). Sellest tulenevalt on Eesti Hea Raamatupidamistava kõige enam kasutatud just eestiseselt tegutsevates ettevõtetes.

IFRS-i kasutatakse seega rohkem rahvusvaheliste ettevõtete puhul, kuna IFRS-i eesmärgiks on finantsaruannete ühtlustamine rahvusvahelisel tasandil. IFRS annab võrreldavuse eri riikides koostatud finantsaruannetele, kuna muidu on igal riigil oma aruandluskorraldus ja seega ei teki võrreldavust. IFRS-i kasutamine tõstab ka

usaldusväärst välisinvestorite seas. Kindlalt reeglitele alluv finantskorraldus tagab järjepidevuse ettevõttesisestele infokasutajatele, kuna andmetest tulenev juhtimisinfo on alati ühetaolises vormis ja kergemini analüüsitav erinevate perioodide lõikes. Teiselt poolt saavad ettevõttevälised infotarbijad kindlad olla aruannete kvaliteedis ja samuti on võimalik finantsinfot analüüsida mitmete erinevate aruannete lõikes.

Majandusaasta aruanne koostatakse majandusaasta kohta ning ettevõtte majandusaasta pikkuseks on tavaliselt 12 kuud. Enamasti on majandusaastaks kalendriaasta (1. jaanuarist kuni 31. detsembrini), kuid ettevõtte põhikirjas võib olla ka fikseeritud sellest erinev majandusaasta. Ettevõtte asutamisel, lõpetamisel või majandusaasta alguskuupäeva muutmisel võib majandusaasta olla erandkorras ka lühem või pikem kui 12 kuud, kuid mitte pikem kui 18 kuud (Majandusaasta aruanne...2015).

Majandusaasta aruanne on kohustuslik kõigile Eestis tegutsevatele ettevõtjatele ning see peab vastama seadustega fikseeritud vormile. Aastaruanne koosneb raamatupidamise aastaaruandest ning tegevusaruandest. Majandusaasta aruanne tuleb esitada äriregistrile hiljemalt kuue kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu. Aruanne esitatakse elektrooniliselt e-äriregistri ettevõtjaportaali kaudu. (*Ibid*)

Majandusaasta aruandes kajastatav finantsinformatsioon on küll kõigile huvitatutele kättesaadav, kuid samas on ettevõttel ka kohustus esitada lisaks finantsaruandele veel teisigi selgitavaid aruandeid, mis lahkavad veel täpsemalt juba finantsaruandes kajastatud andmeid. Nimelt kogub finantsandmeid ka Eesti Statistikaamet ning siin jääb statistika koostamisel ainult majandusaasta aruandes esitatud andmetest väheseks. “Statistikaamet kasutab riikliku statistika tegemisel olemasolevaid administratiivseid andmeallikaid kui andmestik vastab riikliku statistika kvaliteedikriteeriumidele (asjakohasus, täpsus, ajakohasus, sidusus, võrreldavus). Kui kvaliteedikriteeriumid ei ole täidetud, siis on Statistikaametil Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse ning Euroopa statistika tegevusjuhise kohaselt õigus täiendavalt andmeid koguda.” (Majandusaasta aruanne ja statistiliste...2015).

Majandusaasta aruande elektroonilisel esitamisel võtab Statistikaamet olemasolevad andmed Äriregistrist ning töötleb need ümber vastavalt oma vajadustele, et neid saaks

rakendada statistika tegemiseks. Nende andmete kohta, mis majandusaasta aruandes ei ole välja toodud, teeb Eesti Statistikaamet täiendavaid päringuid erinevate statistiliste aruannete kaudu ettevõtjatele, saamaks kätte vajalikku infot. Lisaks Eesti Statistikaametile kasutab riigitasandil andmeid ka Maksu- ja Tolliamet, kes saab lisaks erinevatele analüüsidele võrrelda ettevõtete aasta jooksul esitatuid andmeid.

Kuna aruandlusest huvituvad mitmed osapooled ja huvigrupid, siis on oluline kuidas majandusaasta aruanne jõuab erinevate huvigruppideni. Varasemalt esitati majandusaasta aruanded Äriregistrile kas postiga saates või ise kohale viies ja alles siis algas nende andmete töötlus ning andmete avalikkuseni jõudmine võttis aega. Seega pidid kõik huvigrupid arvestama sellega, et info ei olnud koheselt kättesaadav. Sellest tulenevalt võib öelda, et oli olemas probleem, mis vajab lahendust ning samuti oli antud probleem üks põhjustest, miks hakati arendama e-aruandlussüsteemi.

1.2 XBRL-põhine e-aruandluskeskkond ja selle areng

Varasemast ajast, kui ei olnud veel ühtset e-aruandlussüsteemi oli andmete edastajate ja andmete saajate vahel teatud info asümmeetria, mis väljendus selles, et ühel poolel oli informatsioon, mida teisel poolel ei olnud. Finantsaruandluses võib tuleneda info asümmeetria sellest, et vajalikku informatsiooni ei saada kätte või osata seda lahti mõtestada.

Finantsaruannete standardiseerimise üheks lahenduseks võibki pidada e-aruandluskeskkonna keelt eXtensible Business Reporting Language (edaspidi XBRL), mille kohta võib eesti keeles öelda laiendatud äritegevuse kirjeldamise keel. XBRL-i või defineerida kui „standardit, mis arendati, et täiustada viisi, kuidas finantsandmeid kommunikeeritakse, teha lihtsamaks andmete koostamise ja jagamise. XBRL on XML-i tüüp, mis on spetsifikatsioon mida kasutatakse andmete organiseerimiseks ja defineerimiseks. XBRL kasutab märgendit, et identifitseerida igat tükki finantsandmetest, mis seejärel lubab seda kasutada programmiselt XBRL-i toetavad-võimaldavad programmis” (eXtensible Business...2015). XBRL standardit arendab rahvusvaheline mittetulunduslik ühing XBRL international, mille tegevuses osalevad paljud erinevad ettevõtted, organisatsioonid ja valitsusasutused (XBRL Eesti).

Professor Yu-Che Cheni (2013: 242) sõnul on peamiselt kaks probleemi finantsaruannete analüüsimisel ja nende lahti mõtestamisel – terminite tähendus ning ajakulu ja andmete analüüsimise keerukus. Antud probleemid tekivad, kui ei ole ühtset arusaadavat standardit kõigi finantsaruannete jaoks erinevates majandussektorites. Terminoloogia probleem tuleneb erinevatest terminitest ja mõistetest, mida erinevates valdkondades olevad ettevõtted võivad erinevas tähenduses kasutada.

Terminite üheselt mõistetamatus võib põhjustada segadust finantsaruannete kontrollimisel ja analüüsimisel, kuna terminineid ei mõisteta erinevates valdkondades sarnaselt. Seega aruandluse standardiseerimine aitab kindlaks määrata erinevad terminid, mis on ühtse tähendusega kõigi jaoks. Läbi selle saavad ettevõtted kasutada kokkulepitud terminoloogiat õigesti.

Teiseks peamiseks probleemiks on ajakulu ja andmete analüüsimise keerukus, kui ei ole ühtset standardit, millest kõik ühtemoodi aru saavad ja mis on ühiselt võrreldav üle kõigi andmete. Antud probleemiga kaasneb ka keerulisem finantstegevuse ja sellega seotud riskide uurimine ja avastamine. Seega võib öelda, et finantsinformatsioon, mis ei ole standardiseeritud ja masinloetav ei too ka läbipaistvust finantssektorisse.

Andmete analüüsimise keerukus ja sellest tulenev suur ajakulu toob endaga kaasa info liikumise aeglustumise, kuna puudub ühtne aruannete esitamise standard ja aruannetes sisalduv informatsioon ei ole üheselt võrreldav. Info aeglustumine tähendab omakorda seda, et vajalikud huvigrupid ei saa finantsinformatsiooni õigeaegselt kätte ning on oht, et üldine analüüs ja statistika ei ole väga täpsed, arvestades fakti, et aruannetes olevad andmed ei ole ühtselt võrreldavad.

Eelpool väljatoodud finantsaruannete murekohtadest tulenevalt võib öelda, et e-aruandlussüsteemi kasutuselevõtt on olnud suur areng aruannete esitamisel, sest vastasel juhul oleks suur ressursikulu kõigil ettevõtetel ja aruandlusega tegelevatel töötajatel. Kui ei oleks ühtset selget süsteemi, mis aitaks teha kõik aruanded ühetaoliselt vaadeldavaks ja numbrilised väärtused ühetaoliselt mõõdetavaks võtaks

kogu protsess palju rohkem aega ka riigi statistikutel ja registriosakondade andmete kontrollijatel.

Tabel 1. XBRL standardit iseloomustavad omadused

Omadus	Omaduse kirjeldus
Andmete kättesaadavus	XBRL on avatud formaat, mida on kerge levitada. XBRL-is loodud dokumente saab avada paljude vormingutega, seejuures andmed säilitavad oma sisu igas vormingus
Andmete täpsus/asjakohasus	Andmete kiire ja turvaline ülekandmine XBRL vormingusse, mida saab igal ajahektel uuendada ja seeläbi saada võimalikult täpsed ja asjakohased andmed
Andmete võrreldavus	Standardiseeritud taksonoomia abil on aruannetes sisalduv terminoloogia üheselt mõistetavalt defineeritud ja seetõttu on erinevad aruanded tunnuste järgi võrreldavad
Andmete kasutatavus	Andmed on kasutatavad ja parandatavad erinevates tarkvarades ja failivormingutes. Samuti on XBRL standard laialt aksepteeritud andmete edastamise viis ja seetõttu saab XBRL formaadis edastatud andmeid kasutada kindlustundega
Andmete läbipaistvus	Igale aruande elemendile omistatud selgesõnalised definitsioonid muudavad edastava informatsiooni mõistetavaks ja läbipaistvaks, kuna ei ole erinevaid tõlegendusviise. Seetõttu on finantsaruanded lihtsalt ja kiirelt analüüsitavad
Andmete mõistetavus	Standardiseeritud aruannete esitamise viis muudab aruanded mõistetavaks ka kolmandatele osapooltele, kuna aruanded on ühetaolised

Allikas: (Baldwin *et al* 2006: 101-105; Farewell *et al* 2005: 68-69; Vasahelyi *et al* 2012: 156-162); autori koostatud.

Tabelis 1 väljatoodud tunnused iseloomustavad XBRL aruandlusformaadi mitmekülgset kasulikkust ning toob välja selle kasutamise lihtsuse ja mugavuse kõigile osapooltele – nii andmete edastajatele kui andmete analüüsijatele ning ka andmetest huvitatule.

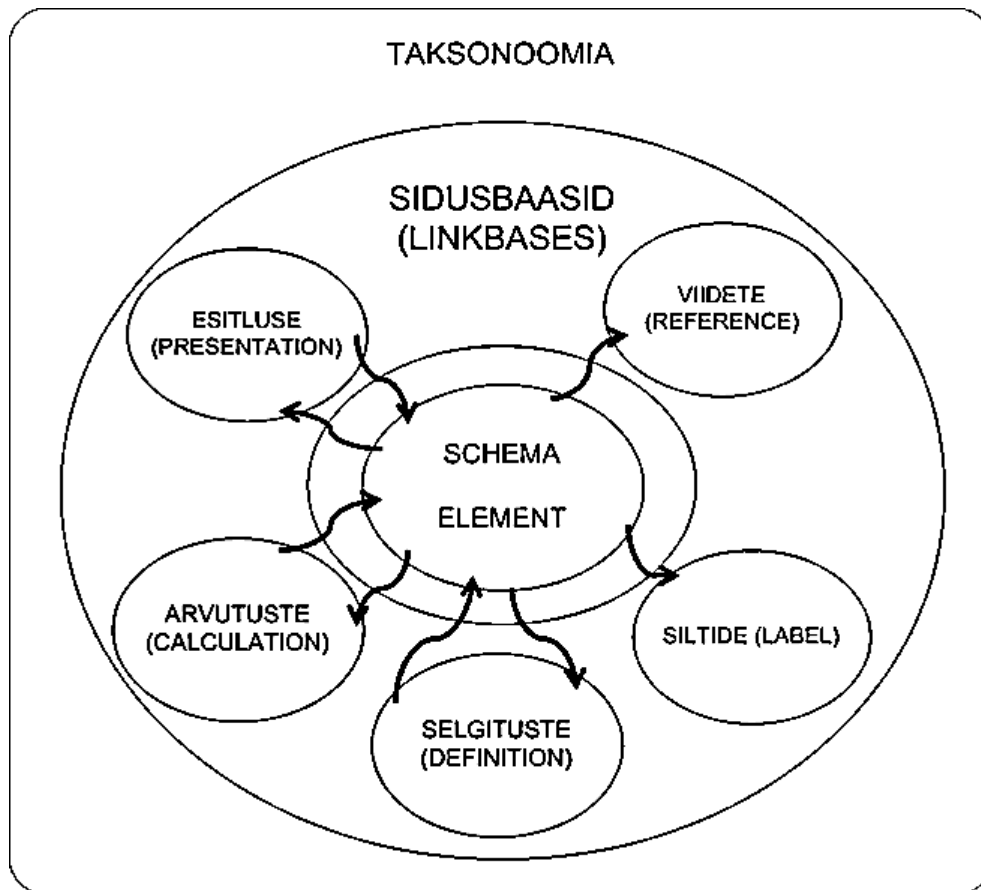
Tänu XBRL e-aruandluskeskkonnale saavad paljud huvigrupid ettevõtete finantsinfot kätte lihtsamini ja kiiremini. Nende alla kuuluvad regulatoorsed institutsioonid ja valitsusasutused, kelle peamiseks ülesandeks on ka finantsinformatsiooni kontrollimine ja avalikustamine, et informatsioon oleks olemas turul viibivatele huvigruppidele tarbimiseks. Samuti statistika ja rahaga seotud asutused, kes uurivad finantssuutlikkuse informatsiooni, ning maksuametid kuuluvad nende institutsioonide alla, kes teevad ülevaateid, et makse on õigesti makstud. Samuti on XBRL oluline ka andmete edastajatele ning analüüsijatele ja investoritele. (An introduction to...2015)

XBRL standardi väljatöötamine algas Ameerikas, 1998. aastal, kus peamiseks eestvedajaks oli toleaeagne audiitor, Charles Hoffman, kes kuulus ka Ameerika Sertifitseeritud Audiitorite Instituudi liikmete sekka (AICPA). Charles Hoffman soovis välja arendada prototüübi finantsaruannete edastamiseks, kasutades XML formaati. Ameerika Sertifitseeritud Audiitorite Instituut toetas ja rahastas Hoffmani initsiatiive. Juunis, 1999. aastal, löid Hoffman ja teised standardi arendamises osalenud inimesed üheskoos äriplaani XML baasil olevale finantsaruandele mida kutsuti eXtensible Financial Reporting Markup Language (XFRML). Samal ajal muudeti nimi ümber ja uueks standardinimetuseks sai eXtensible Business Reporting Language ehk lühendina XBRL, mis on kasutusel tänapäevalgi. Nime muutmise põhjus seisnes peamiselt selles, et suurem osa edastavatest finantsaruannetest kuuluvad just äri sektorist esitavate aruannete hulka. (Anandarajan, Srinivasan 2004: 75)

XBRL-i kasutusele võtmisel on olulisel kohal riigis kehtiv taksonoomia ning selle kohandamine vastavalt XBRL-ile. „Taksonoomia on õpetus keerulise koostisega kogumite elementide korrastamisest ja klassifitseerimisest. Samuti ka omavahel seotud nähtuste süsteemne ja hierarhiline liigitamine rühmadesse või klassidesse teatud tunnuste alustel” (J.Alver, 2011:475). „XBRL-i kasutamise ja aruannete struktureeritud käivitamisel on oluline majandusaasta aruande taksonoomia

kokkuleppimine ja riiklikul tasandil kinnitamine. Taksonoomia sisuks on elementide loend, mis võimaldab arvutil andmeid hiljem lihtsalt kontrollida ja töödelda” (XBRL Eesti...2015). Kahe eelneva definitsiooni kohaselt võib väita, et majandusaasta aruannete elektroonilisel esitamisel loob taksonoomia ühtselt mõistetava elementide süsteemi. Taksonoomia hõlmab majandusaasta aruande põhiaruandeid ja lisanid, kuid sinna ei kuulu ettevõtte üldandmed ning tegevusaruanne (Eesti XBRL takso...2015).

Joonis 1 kirjeldab taksonoomia komponente, kusjuures viidete ja siltide andmebaasid seovad elemente väliste näitajatega. Viidete andmebaas näitab millise finants- või raamatupidamisstandardi alusel näitajat kajastatakse ning siltide andmebaas viib omavahel kokku kõik märgendid ja seob arvutikeelt inimkeelega. Esitluste, arvutuste ja selgituste andmebaasid on sisesed elemendid, mille ülesandeks on varustada kogu süsteemi elementide kirjelduste ja elementidevaheliste seostega. (Lähteülesanne aruandluskorralduse...2009:10). Keskmises oleva elemendi komponendi alla kogutakse kokku kõik näitajad mida erinevad infotarbijad aruande esitajatelt saada soovivad. Töödeldes väliselt kogutud andmeid süsteemis olevate seostega saavad kõiki infotarbijad neile vajaliku oleva andmete kogumi üheselt mõistetavas väljendusvormis, mis omakorda annab võimaluse erinevate infotarbijate vahel võimaliku omavahelise andmete vahetuse.

Joonis 1. Taksonoomia komponendid (Lähteülesanne aruandluskorralduse...2009:9)

“XBRL standard ja süsteem arenes väga kiirelt ning see mängis suurt rolli, kuidas äriaruandlus maailmas muutuma hakkas. Esimene ettevõtte, kes hakkas XBRL süsteemi rakendama oli Morgan Stanley ning esimeseks tehnoloogiafirmaks, kes oma aruande läbi süsteemi edastas oli Microsoft 2002. aastal” (Anandarajan, Srinivasan 2004: 76). Peale seda on XBRL süsteem laialdaselt levinud üle maailma ning Euroopa esimesed riigid alustasid XBRL projektiga, et finantsaruandlust ühtlustada ning rakendada e-aruandlust oma maades juba 2000. aastal

Tabel 2. XBRL põhise e-aruandluskeskkonna rakendamine Euroopas

Riik	XBRL-i projekti käivitumine	Esimeste XBRL aruannete esitamise võimalus
Taani	2000. aastal	2005. aastal
Rootsi	2004. aastal	2006. aastal
Holland	2004. aastal	2007. aastal
Itaalia	2005. aastal	2006. aastal

Allikas: (Näiteid XBRL standardi aluseks...2015); autori koostatud

Tabelis 2 on välja toodud mõned esimesed riigid Euroopas, kes alustasid XBRL projektiga oma riikides. Taanil võttis projekti väljatöötamine aega 5 aastat, mis on nimetatud riikide seas kõige pikem käivitamise aeg. XBRL kasutuselevõtu peamiseks eesmärgiks oli andmete esitamine ühtse süsteemi kaudu. Samuti taheti, et antud süsteem jaotaks andmeid ka Maksuametile ja Statistikaametile. Rootsis käivitus sama projekt 2004. aastal ning sarnaselt Taanile, olid Rootsi eesmärgid standardi kasutuselevõtuks sarnased ning lisaks taheti ära kasutada võimalust, et tegemist on rahvusvahelise avatud standardiga. (Näiteid XBRL aluseks võetud...2015)

Holland alustas XBRL projektiga 2004. aastal ning esimesi aruandeid oli võimalik esitada alates 2007. aastast. XBRL formaadil põhineva e-aruandluse väljatöötamise põhjusteks olid peamiselt administratiivsete kulutuste vähendamine, sest antud süsteem muudab andmete edastamise lihtsamaks ja kiiremaks, mistõttu kulub ressursse vähem. Itaalia on nimetatud maadest suutnud kõige kiiremini välja töötada XBRL standardil põhineva e-aruandlussüsteemi. Alustades projektiga 2005. aastal, oli võimalik esimesi aruandeid juba esitada 2006. aastal. (*Ibid*). Lisaks mainitud riikidele olid Euroopas esimeste XBRL standardi kasutajate seas ka Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Inglismaa.

1.3 Arvestusalase e-aruandluskeskkonna areng Eestis

E-aruandlus sai Eestis alguse 2008. aastal. Varasemalt esitati majandusaasta aruandeid lähtudes ettevõttevormist erinevalt. Äriühingutel oli luba postitada majandusaasta aruanne Äriregistrile. Mittetulundusühingud ja sihtasutused esitasid

aruande Maksuametile. Majandusaasta aruande koostamisel on tulnud alati järgida Eesti Head Raamatupidamistava või IRFS poolt sätestatud tingimusi. Seega olid majandusaasta aruannetel kindlad nõuded, kuid koostajatel oli võimalik kujundada aruannet vastavalt oma soovile, näiteks oli võimalik valida bilansiridade arvu ehk niinimetatud lühike või pikk bilanss.

Aastal 2008. otsustas Justiitsministeerium, et oleks vaja ühtlustada finantsaruandlust, mis aitaks vähendada halduskoormust ning muudaks aruande esitamise lihtsaks, kiireks ja aruannete andmed ühetaoliselt mõistetavaks (Justiitsministeeriumi...2015). Tegemaks vajalikke muutusi finantsaruandluses, kutsuti kokku töörühm, kes tegeles taksonoomia väljatöötamisega, tehniliste ja juriidiliste aspektidega.

Projektiga sooviti saavutada andmete esitamine aruandekohustuslaste poolt kokkulepitud ajal ja formaadis. Lisaks eelnevale oli eesmärgiks saada vajalikke finantsnäitajaid üks kord ja ühest kohast ning, et esitatud andmeid saaks kasutada nii erasektor kui ka erinevad ametkonnad. Sellega seoses pidid ametkonnad esmalt piiritlema andmemahu ja leidma ühised tõlgendused aruandluses kasutatavale terminoloogiale. (Lähteülesanne aruandluskorralduse...2009:22)

Selleks, et e-aruandluse standard saaks probleemideta toimida pidi projekti elluviimiseks planeerimise töörühm arvestama järgmiste oluliste aspektidega seoses standardi kasutuselevõttuga (Lähteülesanne aruandluskorralduse...2009: 10):

- „juriidiline aspekt (sh aruande andmete õigsuse kinnitamise ja allkirjastamise küsimused, määruste/seaduste muudatused);
- tehnoloogiline aspekt (sh registripoolne valmisolek andmete kogumiseks ja majandustarkvara tootjate valmisolek andmete saatmiseks vajalikul kujul ehk mõlemapoolne soov arendustöödeks);
- taksonoomia aspekt (sh finantsaruannete struktuur, esitatava aruande sisu kokkulepped, audiitori järelauduse lisamine);
- ettevõtjate valmisolek ja kaasatulek.“

Aastatel vahemikus 2008-2010 oli võimalik soovi korral aruannet esitada elektrooniliselt, laadides üles majandusaasta aruande. Majandusaasta aruande

esitamisel tuli arvestada, et aruanne ja selle vajalikud lisad pidid olema ühes failis. Samuti oli võimalik viia majandusaasta aruanne Äriregistrisse kohale, kuid postiga enam saata ei tohtinud. See tingimus kehtestati, et probleemide korral oleks tuvastatav, kas aruanne on saadetud ning millal seda tehti.

Eestis on 01.01.2010 vastu võetud majandusaastaruande taksonoomia redaktsioon, mis on kehtestatud raamatupidamise seaduse § 14 lõike 1 alusel. Majandusaastaruande taksonoomia § 3 lõige 1 kohaselt sisaldab taksonoomia bilansi, kasumiaruande, koondkasumiaruande, rahavoogude aruande, omakapitali liikumise aruande, raamatupidamise aastaaruande lisade ja majandusaasta aruandega koos esitatavate dokumentide elemente. (Majandusaasta aruande taksonoomia...2015)

“Alates 1. jaanuarist 2010 on kohustuslik esitada majandusaasta aruanne elektrooniliselt e-aruandluskeskkonna kaudu (RPS § 14) neil aruandluskoostajatel, kelle aruandeperiood algab 2009. aasta 1. jaanuaril või hiljem” (Elektrooniline aruanne...2015). Registrate ja Infosüsteemide Keskus on loonud ettevõtjaportaali, mis on majandusaasta aruannete elektroonilise esitamiseks mõeldud e-lahendus. Antud E-aruandluskeskkonda saab kasutada nii ID-kaardi, mobiil-ID või pangalingi kaudu sisenedes. (Majandusaasta aruanne – mida...2015). Seega võib järeldada, et aruannete sisestamine e-aruandluskeskkonnas tehti võimalikult lihtsaks.

Aastal 2011 toimusid arengud aruannete esitamisel, mis võimaldasid liituda e-aruandluskeskkonnaga veel paljudel ettevõtetel. „Nimelt tekkis vabatahtlik võimalus vormide täitmiseks konsolideeritud aruannete esitajatel, kes koostavad oma majandusaasta aruannet rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite alusel ning ettevõtjatel, kelle peamine ja püsiv tegevus on krediidiasutuste seaduse mõistes finantsteenuste osutamine. Vormide mittesobivuse korral võivad need ettevõtjad esitada eelnevalt koostatud aruande e-aruandluskeskkonnas pdf-formaadis” (Majandusaasta aruande esitamisest...2015).

Alates 2012. aasta 4. juunist oli võimalik aruanne esitada registrile allkirjastatuna ühe juhatuse liikme poolt, varem pidid majandusaasta aruande allkirjastama kõik juhatuse liikmed. Antud seaduse muudatus andis võimaluse neile ettevõtetele aruande õigeaegselt esitamiseks, kellel muidu võis olla tekkinud erinevatel põhjustel

probleeme kõigi juhatuse liikmete allkirjade saamisel õigeks kuupäevaks. Neid põhjuseid, miks ei olnud tegelikkuses alati lihtne saada õigeaegselt kõigi juhatuse liikmete allkirju, oli mitmeid nagu näiteks pikemad välislähetused, kehtivuse kaotanud isikut tõendav dokument jne. Uuendatud regulatsiooni üks eesmärke oli kindlasti parandada aruannete õigeaegset esitamist äriregistrile.

E-aruandlussüsteem on muutnud esitatava informatsiooni koheselt kontrollitavaks, nii saab informatsiooni sisestaja kiirelt teada aruandes esinevatest vigadest ning parandada need enne aruande esitamist (E-aruandluse eesmärgist...2015). See hoiab kokku nii vastuvõtja kui esitaja ajakulu aruannete tagasiside saatmisel ja numbriliste vigade otsimisel. E-aruandlus on vähendanud ka riigi ressursikulusid, mis olid vajalikud, et paberil ja failina esitatud andmeid töödelda ning andmebaasi õigele kujule viia, et muuta info analüüsitavaks (XBRL Eesti...2015).

„2012. aastal liidestati e-aruandluskeskkond audiitortegevuse registriga, mille kaudu saab süsteem kontrollida, et aruande auditeerimiseks määratud audiitorettevõtjal oleks tegevusluba ning vandeaudiitoril kehtiv kutsetunnistus. Samuti kontrollib süsteem, et vandeaudiitor oleks ka realselt vastava audiitorettevõtjaga seotud. Mittetulundusühingute aruande esitajatele lisandub kontroll, et aruannet esitades oleks märgitud ka põhitegevusala” (Majandusaasta aruande esitamisest...2015). Seega kui varem pidi audiitor oma otsuse saatma ettevõttele ning seejärel ettevõtte lisas selle oma aruandlusele juurde, siis audiitortegevuse registriga liitmine muutis auditeerimise ja otsuse teatamise lihtsamaks, kiiremaks ja mugavaks.

Kuna andmete analüüs on lihtsustunud, siis on kergemaks muutnud ka nende asutuste töö, kes vastutavad erinevate majandusanalüüside, võrdluste, statistika ja kokkuvõtete tegemise eest. Üheks selliseks asutusteks on näiteks Eesti Statistikaamet. Tulenevalt just finantsaruannete sarnasusele, mida peab esitama nii Statistikaametile kui ka Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (edaspidi RIK), loodeti, et XBRL formaadil baseeruv e-aruandluskeskkond lihtsustaks oluliselt aruannete esitamist, vähendades just dubleerimisprobleemi. Tulenevalt sellest on raamatupidajate töö vähem aeganõudev, kuna ei pea sama informatsiooni alusel koostama erinevaid aruandeid kõigi erinevate huvigruppide jaoks. Vaatamata lootustele ei ole kahe

ametkonna vahel andmeedastus täielik, ning ettevõtted peavad aruandeid esitama mõlemale, kuigi dubleerimismaht on vähenenud.

E-aruandlus on muutumas veelgi. Nimelt on Euroopa Liidu poolt vastu võetud 26. juunil 2013. aastal direktiiv 2013/34/EL, mille üheks eesmärgiks on vähendada halduskoormust aruannete esitajatele (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu...2015). Antud direktiiv kehtestaks ühesugused finantsaruandlusenõuded üle Euroopa Liidu, et oleks üheselt mõistetav aruandesüsteem. Peamiste muutustena ei peaks mikro – ja väikeettevõtted koostama konsolideeritud aruandeid.

Uus direktiiv nõuab kõikidelt aruandekohustuslastelt kahte põhilist aruannet, milleks on bilanss ja kasumiaruanne. Sõltuvalt ettevõtte suurusest võivad olla kohustuslikud ka lisad ning riik võib ise reguleerida vajadusel lisade juurdelisamist. Eesti on esitanud edasikaebuse direktiivi käivitumisele Eestis Euroopa Kohtusse. Direktiivi järgi peaks muutuste kohalikesse seadustesse sisse lülitamine toimuma 20.07.2015. Kui selline muutus toimub, muutub ka e-aruandluskeskkond ja finantsaruannete edastamise viis ja maht, kuna halduskoormus väheneb, peaks e-aruandluse esitamine muutuma veel kiiremaks ja lihtsamaks. (Uus Euroopa...2015)

XBRL standardi tulemisega, arenesid edasi ka erinevad raamatupidamisprogrammid. XBRL failivorminguga tarkvara kasutamine on Eestis kerge, sest see vormindub paljude peamiste kasutusolevate failivormingutega. Andmeid saab lihtsalt eksportida XBRL formaati ja importida e-äriregistrisse ning genereerida väljundina XBRL faili e-aruandluskeskkonda laadimiseks.

Esimesed majandustarkvarad Eestis, mis võimaldasid XBRL formaadis majandusaasta aruande esitamist (XBRL tarkvarad...2015)

- Majandustarkvara SAF,
- Majandustarkvara Directo,
- Majandustarkvara HansaRaama,
- Aruanne24 tarkvara,
- Accountstudio,
- Itellisoft,

- Rapid,
- Eetasoft,
- Korteriyhistu tarkvara.

Praegusel hetkel võimaldavad paljud raamatupidamisprogrammid XBRL failivormingusse andmete genereerimist. Majandustarkvarad, kes on turul ja tahavad konkurentsias peavada uuendustega kaasas käima.

Eesti e-aruandluskeskkond on saanud ka rahvusvahelise tunnustuse, sest 2013. aastal kuulutati Eesti e-aruandluskeskkond kümnendi maailma parimaks e-lahenduseks (Eesti e-aruandluskeskkond...2015). See on kindlasti oluline tunnustus Eestile kui e-riigile, aga veel tähtsamaks tunnustusest tuleks pidada seda tegelikku kasu mis e-aruandluskeskkonnaga kaasnes. Kindlasti tuleb esile tuua vähenenud töökoormust, kuna andmed on juba osaliselt eeltäidetud eelneva perioodi andmetega ja samuti vähenes paratamatult tekkinud vigade arv esitatavatel aruannetel, kuna toimub andmete sisestamisel ja kinnitamisel automaatne kontroll. See aga ei ole veel lõplik lahendus ja siit edasi arenemiseks on ruumi veel piisavalt, arendades ettevõtte IT-lahendusi ning raamatupidamistarkvara võimalusi, et andmete edastamine Äriregistrile muutuks järjest mugavamaks ja käepärasemaks.

2. RAAMATUPIDAJATE RAHULOLU ANALÜÜS EESTI E-ARUANDLUSKESKKONNAGA

2.1 E-aruandluskeskkonna rahulolu uuringumetoodika

Seoses e-aruandluskeskkonna kasutusele võtmisega tekkisid kohe ka probleemid kasutajate seas. Nii nagu iga uue asja käivitamisega olid ka siis üles kerkinud kitsaskohad täiesti tavaline ja normaalne nähtus, millega pidevalt tegeleti. Algusaastatel tehti uuringuid ja küsitlusi, et saada tagasisidet, kuidas raamatupidajad on rahul uue keskkonnaga, selle kasutamise mugavusega ning kuidas muuta e-aruandluskeskkonda lihtsamaks ja kasutajasõbralikumaks.

Esimese uuringu e-aruandluskeskkonnaga rahulolu kohta viis 2010. aastal läbi Registrite ja Infosüsteemide Keskus e-aruandluskeskkonna kasutajate seas. Uuringu eesmärgiks oli kasutajatelt tagasiside saamine ning erinevate kitsaskohtade välja selgitamine. Valimiks olid kõik e-aruandluskeskkonna kasutajad, kes olid esitanud seal majandusaasta aruannet.

Küsimustik oli ettevõtjaportaalis üleval 3 kuud (01.04.2010 – 31.06.2010), mille vältel said kõik kasutajad anda oma hinnangu e-aruandluskeskkonnale. Küsimustikule vastanuid oli uuringu lõpuks kokku 2230. Ligi 90% küsimustikule vastanud olid uue keskkonna rakendamisega rahul. Samuti said kasutajad hinnata uut e-aruandluskeskkonda 5-palli skaalal, kus keskmiseks tulemuseks üle kõigi vastanute saadi 3,55 palli. (Kõmmus 2011: 20-21) Seega võib öelda, et raamatupidajad olid rahul uue keskkonna loomisega ning samuti enam-vähem rahul selle toimimisega.

Teise uuringu, mida antud töös käsitletakse, on koostanud ja läbi viinud Karin Kütt oma magistritöö “E-aruandluskeskkonna rakendamine Eestis” raames 2011. aastal. Nimetatud töö eesmärgiks oli anda hinnang majandusaasta aruannete esitamise uuele

e-aruandluskeskkonnale. Antud töö valmiks olid nii raamatupidajad, kes olid esitanud 2009. aasta majandusaasta aruande e-aruandluskeskkonnas kui ka audiitorid. Kokku oli vastanuid koos raamatupidajate ja audiitoritega 226 inimest. (Kütt 2011:37-28)

Eelpool välja toodud uuringute põhjal võib öelda, et esialgu olid paljud probleemid e-aruandluskeskkonnas seotud sellega, et antud keskkond oli võõras ja selle kasutamisel tekkis probleeme, millele ei leitud kiirelt lahendusi ning millest omakorda tingituna leiti, et antud keskkonnas esitatavad aruanded on oluliselt madalama kvaliteediga, kui varasemalt paber kandjal esitatud aruanded. Üheks olulisemaks miinuseks toodi välja omanäolisuse kadumist ja puudumist ning ka esitatavate aruannete lisades olevate andmete puudulikkust.

Nüüd, aastaid hiljem, pole e-aruandluskeskkonnaga üldisemalt rahulolu uuritud. Peamiseks põhjuseks võib pidada seda, et aastatega on harjutud e-aruandluskeskkonda rohkem kasutama. Samuti on antud keskkonnas tehtud ka pidevalt muudatusi selle nimel, et see oleks kasutajasõbralik, lihtne ja arusaadav kõigile, kes seda kasutavad ja seal olevat infot vajavad. Pidevalt tegeletakse sellega, et arendada e-aruandluskeskkonda veelgi rohkem.

Eelnevalt nimetatud murekohtade pärast peab töö autor oluliseks e-aruandluskeskkonna kasutajate rahulolu uurida ka 5 aastat peale keskkonna käivitumist. Eesmärgiks on teada saada, kas esialgselt üles kerkinud probleemid on nüüd lahenduse leidnud ja kuidas raamatupidajad on nendega leppinud. Kasutajate hinnangute muutuste analüüsimiseks on analüüsi koostamise aluseks võetud suures osas eelpoolnimetatud 2011. aasta magistritöö, mis uuris raamatupidajate rahulolu e-aruandluskeskkonnaga kui ka 2010. aasta RIK-i e-aruandluskeskkonna uuringutulemused.

Antud töö raames, viis autor läbi ka enda koostatud küsimustiku, toetudes nii, 2011. aasta magistritöö uurimisküsimustele (LISA 2), ning samuti ka RIK-i poolt läbiviidud uuringu küsimustikule (LISA 3). Mõnedki autori küsimustikus (LISA 1) olevad küsimused on võetud muutmata kujul eelpoolnimetatud läbiviidud küsitlustest, et

oleks täpsed võrdlusmomentid vastustele varem ja nüüd. Autori poolt lisatud küsimused küsimustikus on seotud uute arengusuundadega e-aruandluses.

Autori arvates oli võimalikest uuringumeetoditest küsimustik kõige efektiivsem, kuna jõuab korraga paljude potentsiaalsete vastajateni ning annab võrreldavuse eelmiste läbiviidud uuringutega. Küsitlus on jaotatud kaheks suureks osaks. Paljud esimese osa küsimused on võetud eelmiste uuringute küsimustikest ning lisaks neile on lisatud muid rahulolu aspekte käsitlevaid küsimusi. Esimese osa eesmärgiks on selgitada kasutajate rahulolu samade aspektide suhtes erinevate aastate lõikes. Teises osas on küsimused seotud muutustega e-aruandluskorralduses ja võimalike arengutega ning eesmärgiks on välja tuua kasutajate hoiak ja hinnang võimalikele arengusuundadele.

Antud töö raames koostatud küsimustiku valimiks olid e-aruandluskeskkonna kaudu majandusaasta aruandeid edastavad kasutajad ehk raamatupidajad. Eelduseks oli see, et raamatupidaja on vähemalt ühe aasta kasutanud e-aruandluskeskkonda. Peamiselt koostavad ja esitavad ettevõtetes majandusaasta aruandeid pearaamatupidajad. Küsimustik läbis ka pilootuuringu ehk küsimustikku katsetati esialgu paari raamatupidajaga. Peale tagasiside saamist küsimustikule tegi autor muudatusi, et küsimustik valimi ulatuses ringlusesse lasta.

Selleks, et saada võimalikult palju vastajaid aitas autoril levitada küsimustikku raamatupidajate portaali nimega RMP Eesti OÜ. Levitamise tarvis koostati portaalis artikkel, mis tutvustas antud töö eesmärki ja küsimustikku ning juurde oli lisatud küsimustiku link. Samuti levitas autor küsimustikku ka ettevõtetele, et sealsed raamatupidajad vastaksid küsimustele. Autor võttis ettevõtteid Maksu- ja Tolliameti maksukohustuslaste koondtabelist kus kõigil ettevõtlusvormidel oli võrdne võimalus sattuda valimisse. Antud koondtabelist saadud ettevõtete andmeid, kuhu küsimustik edastada, otsis autor läbi interneti otsinguportaali ja võttis andmed ettevõtte kodulehelt või saadi e-posti aadress Äriregistris olevates kontaktandmetest.

Kokku saatis autor küsimustiku 350 -le ettevõttele või nende raamatupidajale. Küsimustik oli vastamiseks avatud 2015. aastal märtsist kuni mai alguseni. Selle ajaga kogunes vastanute hulgaks 80 vastajat. Seega moodustavad vastanud 23% küsitluse saanud majandusaasta aruande esitajatest. Kuna paljudel ettevõtetel oli välja toodud

kontaktandmetes ainult üldmeil, ei pruukinud küsimustik jõuda raamatupidajani. Samas oli ettevõtteid, kus raamatupidaja kontaktandmed olid olemas ja nii sai edastada küsimustiku otse õigele inimesele.

Tabel 3. Uuringus vastanute tööstaaž raamatupidajate lõikes

Tööstaaž aastates	Raamatupidajate arv
1-2	6
3-5	1
6-10	9
11-20	24
<20	40
Vastajaid kokku	80

Allikas: autori koostatud.

Tabel 3 näitab, et 50% vastanutest töötanud raamatupidajana rohkem kui 20 aastat. 7% vastajatest on raamatupidajana tegutsenud 1-2 aastat ning seega on nemad esitanud majandusaasta aruandeid ainult e-aruandlus keskkonnas ja sellega seoses võib ka öelda, et see osa vastanud raamatupidajatest ei ole olnud tegevad sellel alal siis kui toimus üleminek e-aruandlusele. Seega ei pruugi 7 % vastajatest osata objektiivselt võrrelda e-aruandlusekeskkonda sellega, kuidas toimus aruannete esitamine varasemalt. Vastanutest 1 raamatupidaja (1%) on tegutsenud raamatupidajana 3-5 aastat ning seoses sellega ei oma samuti olulist kogemust enne e-aruandluskeskkonna kasutusele võtmist, et seda objektiivselt võrrelda.

Tulenevalt eelnevast võib öelda, et juba 6 aastase tööstaažiga raamatupidajad võivad objektiivsemalt võrrelda erinevaid aspekte, mis on muutunud seoses e-aruandlusele üleminekuga ning seda, kuidas nad on sellega kohanenud. Vastajatest 91% on sellise tööstaažiga raamatupidajad. Selle tulemusel võib väita, et antud küsitlus peaks andma õiglase võrdluspildi küsimustes, mis puudutavad e-aruandluskeskkonda kasutusele võtmisest alates kuni praegu hetkeni.

Tabel 4. Vastanud ettevõtlusvormide lõikes.

Ettevõtlusvormid	Vastanute arv
Aktsiaseltsid (AS)	31
Osaühingud (OÜ)	45
Mittetulundusühingud (MTÜ)	3
Sihtasutused (SA)	1
Kokku vastanute arv	80

Allikas: autori koostatud.

71% vastanutest on audiitorkontroll kohustuslik ning 29% ei ole see kohustuslik. Siit võib järeldada, et valdav osa vastajatest ei olnud väga väikeste ettevõtete raamatupidajad ja nende tähelepanekutega tuleks kindlasti arvestada ka e-aruandluskeskkonna edaspidiste muutuste kavandamisel.

2.2. E-aruandluse rahulolu uuringuvõrdlus aastate 2010-2015 lõikes

Uurides kasutajate rahulolu on oluline vaadata kuidas on e-aruandluskeskkonnaga rahulolu aastate lõikes muutunud. Selleks võrreldakse autori uuringut nii 2011. aastal magistrandi kui ka 2010. aasta RIK-i uuringutulemustega.

Tabel 5. Raamatupidajate hinnang majandusaasta aruande esitamise korrale ja aastaruande e-vormidele, vastanud %-des

Hinnang	Esitamise kord		Kehtestatud e-vormid	
	Magistritöö uuring 2011. seisuga	Autori uuring 2015. aastal	Magistritöö uuring 2011. seisuga	Autori uuring 2015. aastal
Väga rahul	28	36	8	18
Üldiselt rahul	65	61	82	73
Pigem ei ole rahul	7	3	10	9
Kokku	100	100	100	100

Allikas: (Kütt 2011: 41); autori koostatud.

Tabelist 5 järeldub, et esitamise korra osas on rahulolu tõusnud ja seda kõige enam just nende vastajate seas, kes on praeguseks sellega väga rahul. Üldiselt on hetkel kasutajad enamuses kas üldiselt rahul või väga rahul ja rahulolematute osatähtsus

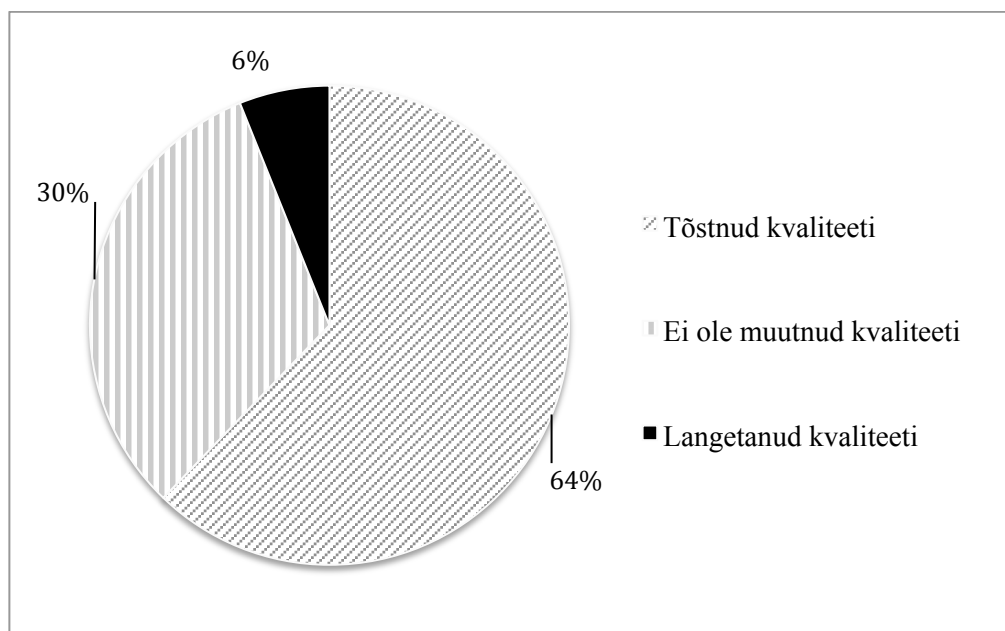
(3%) on väga väike ning sellele ei ole ilmselt otstarbekas suurt tähelepanu pöörata. Nii suure rahulolu protsendi esitamise korra osas on tinginud kindlasti 2014. aastal vastu võetud muudatus, mille tulemusena on võimalik aruanne paljudel kasutajatel esitada mugavamalt, tehes seda ühe juhatuse liikme allkirjaga.

Kehtestatud e-vormide osas on hinnangud jäänud suhteliselt samaks, tõusnud on 10% osas nende kasutajate arv, kes on sellega väga rahul ja seda nende arvelt, kes varem olid üldiselt rahul kehtestatud e-vormidega. Antud muutus on igati positiivne ja näitab, et liigutud on õiges suunas. Enam vähem samaks, see on 9-10% vahele on aga jäänud nende vastajate arv, kes ei ole kehtestatud e-vormidega pigem rahul. Võib arvata, et tegemist on nende raamatupidajatega, kelle arvates kadus seoses e-aruandluskeskkonnaga ära aruannetest omanäolisus ja kes olenevalt ettevõtte omapärast on majandusaasta aruandeid koostanud alati väga põhjalike ja mitmekülgsede lisadega.

Vaadeldes kui paljud raamatupidajaid ise sooviksid kujundada enda aastaaruannet, näeme, et magistritöö uuringu tulemusena selgus, et 25% ettevõtte raamatupidajatest sooviks seda teha, 50% vastanutest ei soovinud seda ja 25% vastanutest ei pidanud oluliseks selle tegemist. Neli aastat hiljem, võib öelda, et 6% tahaks ise meeleldi kujundada, 47% ei sooviks seda teha ning 47% vastanute jaoks pole see oluline. RIK-i poolt läbiviidud uuringus 2010. aastal pidasid raamatupidajad oluliseks miinuseks seda, et ei saa enam ise kujundada aruannet, ning sellega seoses kaob ära aruannete omanäolisus. Küsitluse vastustest võib järeldada, et paljud raamatupidajad on loobunud soovist ise kujundada oma aruandeid või ei ole see neile enam oluline. Kindlasti on aga oluline see, kuidas on e-aruandluse tulek mõjutanud raamatupidajate hinnangul majandusaasta aruannete kvaliteeti.

Joonisel 2 võib välja lugeda, et üle poole raamatupidajatest arvavad, et praegune aruandluskeskkond on tõstnud aruannete kvaliteeti ning 30% leiab, et praegune aruandluskeskkond ei ole mõjutanud aruannete kvaliteeti. Ligikaudu 6% vastanutest arvab aga, et see on lausa kvaliteeti langetanud. Nelja aasta eest läbi viidud magistritöö uuringus arvasid samuti üle poole raamatupidajatest, et aruandluskeskkond on kvaliteeti tõstnud, 40% leidis, et ei ole mõjutanud ning 5% et on langetanud kvaliteeti.

Seega võib öelda, et suures osas ei ole arusaam muutunud ja pigem liigub sinna poole, et hinnanguliselt aruandluskeskkond on aruande kvaliteeti tõstnud. See on täiesti mõistetav mitmetel põhjustel. Ühe sellise põhjusena saab välja tuua aruannete ühetaolisuse, mis suures osas tulenebki omanäolisuse ära kaotamisest, kuid samas muudab aruanded lihtsamalt ja kiiremini analüüsitavamaks. Samuti on e-aruandluskeskkond loonud ühetaolise platvormi aruannetele ja seega on aruandluskohuslaste majandusaastaruanded paremini võrreldavad ning see omakorda teeb mugavamaks ja kiiremaks aruannetes olevate andmete tarbimise asjast huvitatud isikutel.

Joonis 2. Raamatupidajate hinnang aruandluskeskkonna aruannete kvaliteedile, vastanute osakaal %-des. (autori koostatud)

Oluline on jälgida aastate lõikes ka e-aruandluskeskkonnas töötamise lihtsust ja mugavust kasutajate pilgu läbi. Sellest tulenevalt uuris autor, et kas ja milliseid probleeme on kasutajatel tekkinud praeguses aruandluskeskkonnas aruande koostamisel või esitamisel.

Tabel 6. Aruannete elektroonilisel esitamisel tekkinud probleemide võrdlus, vastanute osakaal %

Probleemide tekkimine	Probleemid sisenemisel e-aruandluskeskkonda			Probleemid e-aruandluskeskkonnas		
	Magistriöö uuring aastal 2011	RIK-i uuring aastal 2010	Autori uuring aastal 2015	Magistriöö uuring aastal 2011	RIK-i uuring aastal 2010	Autori uuring aastal 2015
Jah	26	20	0	46	56	34
Ei	74	80	100	54	44	66
Kokku	100	100	100	100	100	100

Allikas: (Kütt 2011: 47); autori koostatud

Tabelis 6 on omavahel võrreldud aastatel 2010 – 2015 läbi viidud erinevate uuringute tulemusi probleemide olemasolule e-aruandluskeskkonda sisenemisel ja seal tekkinud küsimustele. Kasutajate hinnangul puuduvad hetkel probleemid e-aruandluskeskkonda sisenemisel. 2015. aasta seisuga on selline probleem kadunud, kuid aastatel 2010 ja 2011 oli see vastavalt probleemiks 20% ja 26% vastanutest.

Tõenäoliselt tulenes eelpool nimetatud probleem suure osas ID-kaardiga seotud probleemidest, või selle puudumisest ning seeläbi tekkinud raskustest aruande allkirjastamisel. Allkirjastamise osas oli väga oluline 2014. aastal vastu võetud otsus, millega on valdaval osal ettevõtetest võimalik aruannet kinnitada ja allkirjastada e-aruandluskeskkonnas ID-kaardiga ühel juhatuse liikmel. Varasemalt pidid seda tegema kõik juhatuse liikmed.

Suurenenud on aastatega ka nende kasutajate arv kellel ei ole tekkinud e-aruandluskeskkonda kasutades mingeid probleeme. Tabelist 4 on näha, et antud näitaja on aastatega järjest kasvanud ja 2015. aastal läbi viidud uuringu käigus ei ole vastanutest 66%-l tekkinud mingeid probleeme aruande koostamisel. Samas on siiski 34% ulatuses vastajaid, kellel on e-aruandluskeskkonnas tekkinud probleemid.

Vaadates varasemaid uuringuid on probleemide tekkimine aastatega järjest vähenenud. Kui 2010. aastal tekkis e-aruandluskeskkonna kasutamisel probleeme 56%-l kasutajatest, siis 2015. aastaks on see vähenenud 22% võrreldes 2010. aastaga. Võib oletada, et antud näitaja ei saa kunagi olema 0%, kuna kõigi muude objektiivsete tegurite hulgas tuleb e-aruandluskeskkonna kasutajate hulka juurde järjest ka uusi kasutajaid, kellele antud keskkond on esialgu võõras ja seoses sellega tekib esialgu rohkem küsimusi ja probleeme. Tabelis 6 toodud tulemusteni on ilmselt jõutud läbi selle, et aastate jooksul on tehtud mitmeid muudatusi e-aruandluskeskkonnas ja kindlasti on suur osa ka keskkonnaga harjumisel ja selle omaks võtmisel.

Vaadeldes kasutajaid, kellel praeguse uuringu tulemustel tekkisid probleemid e-aruandluskeskkonna kasutamisel, siis selgub küsitlusest, et pooled neist tõid välja probleemi, mis oli tingitud veateatest, mida nad ei osanud koheselt ise parandada. Väiksemal määral tekitasid probleeme süsteemis liikumine ja etteantud vormide täitmine.

Tekkivate küsimuste puhul on olulise tähtsusega ka see, kuidas ja kust leiavad kasutajad abi, kui neil tekib probleeme seoses e-aruandluskeskkonna kasutamisega. Küsitletud raamatupidajatest on 71% üldiselt rahul majandusaasta aruande elektrooniliseks esitamiseks koostatud juhendmaterjalidega ja ainult 5% raamatupidajatest ei ole rahul vastavate juhendmaterjalidega. Ülejäänud vastajatest oli 22% neid, kes ei ole antud juhendmaterjale kasutanud ning 2% kes on nendega väga rahul.

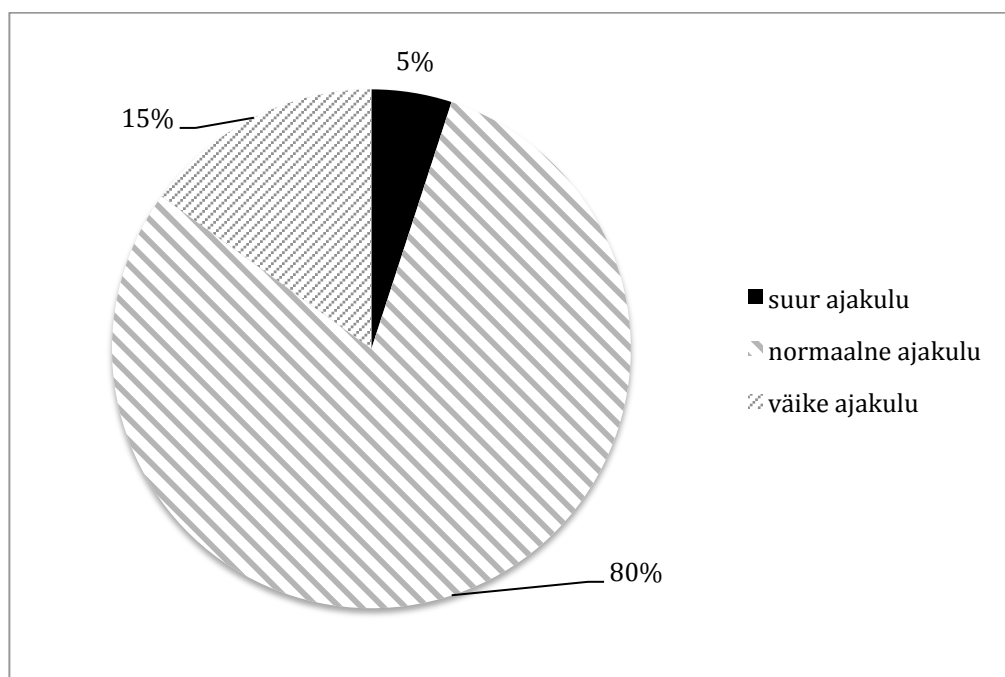
Tabel 7. Abisaamise võimalused aruannete esitamiseks, vastanute osakaal %-des

Abisaamise võimalused	RIK-i uuring aastal 2010	Magistritöö uuring aastal 2011	Autori uuring aastal 2015
RIK-i infotugi (e-post, telefon)	12	24	10
Spetsiaalsed koolitused	21	8	6
Aruande koostamise juhend	31	24	25
Raamatupidajad-kolleegid	19	20	9
Muud allikad (tuttavad, audiitorid, nõustamisfoorum, demovideo)	6	16	14
Ei vajanud abi	11	8	36
Kokku	100	100	100

Allikas: (Kütt 2011: 48); autori koostatud.

Tabel 7 näitab, kuidas aastatega on suurenenud raamatupidajate arv, kes ei vaja abi aruannete esitamisel aruandluskeskkonnas. Kõige tihedamini kasutatav abivahend on läbi aastate olnud majandusaasta aruande koostamise juhend, mida praeguse uuringu käigus vastanutest kasutab 25%. Sellega seoses võib öelda, et raamatupidajad saavad järjest rohkem iseseisvalt hakkama. Kõige väiksem osakaal abi saajate hulgas on selleks tarbeks tehtud koolitustel. E-aruandluskeskkonna tulekul oli vastavaid koolitusi palju, kuna keskkond oli uus ja vajas tutvustamist ja selle kasutamise juhendamist. Praegusel ajal on nende koolituste osatähtsus oluliselt vähenenud, mis keskenduvad e-aruandluskeskkonnas aruannete esitamisele.

Joonisel 3 on välja toodud raamatupidajate hinnangud ajakulu suurusele, mis kulub e-aruandluskeskkonnas elektroonilise aruande esitamiseks. Siit saab välja lugeda, et aeg, mis kulub aruande esitamisele, ei ole siiski raamatupidajate hinnangul väike ja leitakse, et aruande esitamine on ikkagi aega nõudev tegevus, mis on ka põhjendatud, kuna tegemist on olulise aruandega. Samuti leiab valdav osas küsitlusele vastanutest, et aruande esitamisega seotud ajakulu ei ole ka liiga suur. Liiga suurt ajakulu tunnetavad 5% küsitlusele vastanutest.

Joonis 3. Raamatupidajate hinnatav ajakulu suurus elektroonilise aruande esitamisel, vastanute osakaal %-des (autori koostatud)

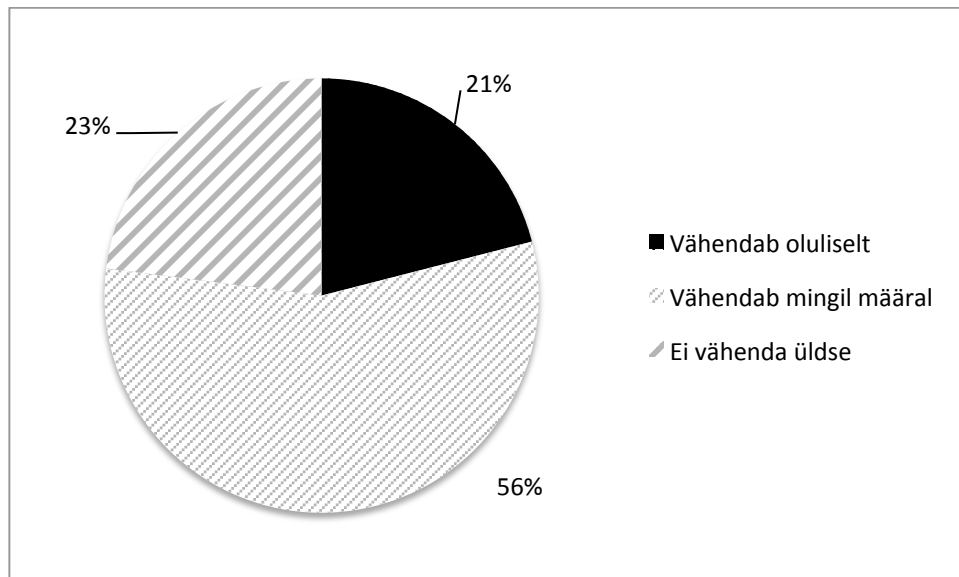
Praegune kasutatav e-aruandluskeskkond on 56% vastajate arvates muutnud aruande koostamise kindlasti lihtsamaks. 41% raamatupidajatest arvas, et aruande koostamine on muutunud mingil määral lihtsamaks ning 3% arvas, et praegune esitamise keskkond ei ole kohe kindlasti muutnud aruande koostaja tööd lihtsamaks või kergemaks.

Lisaks eelnevale arvab 38% vastanutest, et praegune süsteem aitab aega kokku hoida ning 46% leiab, et etteantud elemendid võimaldavad aega kokku hoida. Sealjuures 12% vastajate arvates ei ole praegune süsteem mõjutanud otseselt ajakulu ning 4% leiab, et praegune süsteem on tekitanud hoopiski täiendavat ajakulu.

Üldistavalt võib öelda, et 89% kasutajatest leiab, et praegune aruandluskeskkond on kasutajasõbralik. 7% ei oska hinnata kasutajasõbralikkust ning 4% leiab, et praegune aruandluskeskkond pole kuigi kasutajasõbralik. Selle põhjal võib öelda, et üldiselt on kasutajad keskkonnaga rahul, kuna tegemist on suurelt jaolt kasutajale mugavaks tehtud keskkonnaga.

2.3. E-aruandluskeskkonna arengusuunad ja kitsaskohad

Üks põhjuseid miks e-aruandlussüsteemi laialdaselt maailmas kasutatakse on soov vähendada aruandlusega seotud koormust. Tulenevalt sellest on oluline teada aruannete esitajate hinnangut sellele, kuidas ja kas üldse on nende arvates aruandluskoormust muutnud e-aruandluskeskkonna kasutusele võtmine ning seal majandusaasta aruannete esitamine. Joonise 4 põhjal võib öelda, et 56% küsitletud raamatupidajatest arvab, et elektrooniline aruannete esitamine on vähendanud mingil määral aruandluskoormust ning 21% raamatupidajate arvates on see vähendanud oluliselt aruandluskoormust. Uuringus osalenud raamatupidajatest 23% arvasid, et elektrooniline aruandluskeskkond ei ole üldse vähendanud aruandluskoormust.

Joonis 4. Raamatupidajate hinnang ettevõtte aruandluskoormuse vähenemisele elektroonilisel esitamise, vastanute osakaal %-des (autori koostatud)

Viimastel aastatel on hakatud suurema tähelepanu alla tooma ka üldist halduskoormuse vähendamist ja selle raames võib välja tuua ühe olulisemana hetkel arutluses oleva Euroopa Liidu Direktiivi EL/2013/34 rakendamise kava Eestis. “Võib öelda, et uuenenud direktiivi põhiline eesmärk on väikeste ettevõtjate (99% Eesti ettevõtjatest) halduskoormuse vähendamine ja aruannete võrreldavus kogu liidu piires. Väikeste ettevõtjate puhul on direktiiviga loobutud kahe põhiaruande esitamisest (rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne) ja vähendatud avalikustatava teabe mahtu, mistõttu tohivad liikmesriigid nõuda neilt üksnes

mõningast teabe avalikustamist lisade näol, mis täiendavad aruannete kohustuslikke lisasid. Siinkohal võib täheldada fookuse nihkumist lühikestelt põhjaruannetelt ja mitmetelt lisadelt vastupidises suunas: detailsed põhjaruanded ja vähe lisasid” (Uuenenud raamatupidamise direktiiv...).

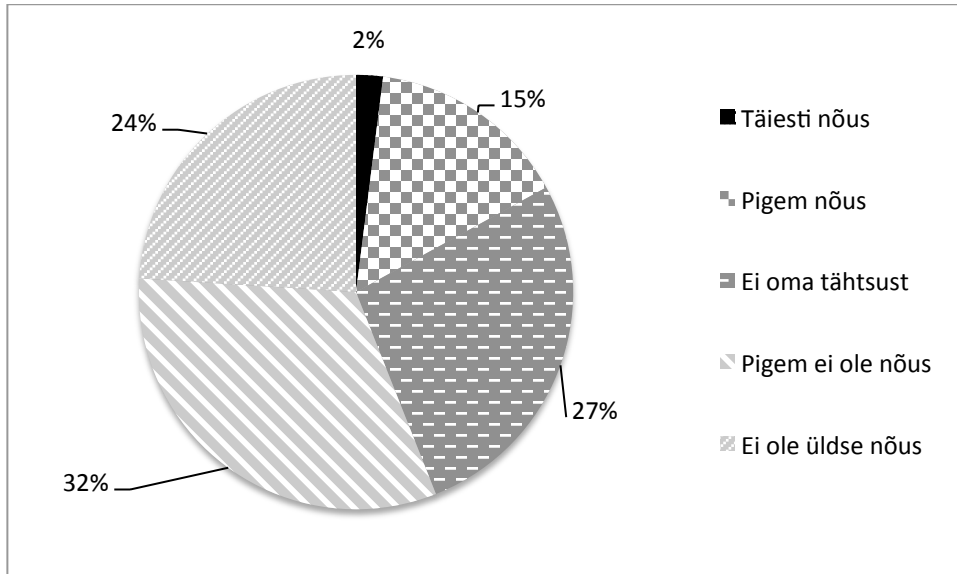
Kavandatavale direktiivi rakendamisele ja sellest tulenevatele muudatustele on Eestis antud valdkonna arvamusiidrite hulgas märkimisväärne kahtlus selle otstarbekuses ja kasulikkuses tervikuna aruannete lõpptarbijate jaoks. Olulisema põhjusena tuuakse välja seda, et Eestis moodustavad just väikesed ja keskmised ettevõtted valdava osa ettevõtjatest. Sellest tulenevalt võib jääda peale kavandatava direktiivi rakendamist meil valdav osa esitatud aruannetest liiga pinnapealseks, mis omakorda ei annaks aruannete tarbijatele võimalust leida sealt neile vajalikke detailseid näitajaid. Sellega seoses sai raamatupidajatelt uuritud, et mida arvavad nemad antud direktiivist ning kas nad usuvad, et kõnealune direktiiv võiks vähendada esitatavate aruannete halduskoormust.

Küsitlusele vastanutest ei olnud 51% kursis antud direktiiviga, 24% pidasid võimalikuks, et mingil määral võib antud direktiiv vähendada halduskoormust ning 24% arvas, et antud direktiiviga jääb halduskoormus samaks ja mingit plaanitud koormuse vähenemist tegelikult ei toimu. Siit võib järeldada, et plaanitava direktiiviga tutvunud raamatupidajate seas on äraootav seisukoht ja kuna paljud ei ole kavandatava direktiiviga küll veel tutvunud, võib vastanute tulemusest eeldada, et arvamused plaanitava direktiivi halduskoormuse vähendamises osas erinevad ka selles osas enam vähem võrdselt.

Selline saadud vastuste tulemus on tingitud sellest, et kuna erinevaid aruandeid tuleb ilmselt ka edaspidi Statistikaametile esitada, olenemata plaanitava direktiivi kehtestamisest. Statistikaametile esitatavates aruannetes tuleb teatud andmeid palju täpsema liigitatusega välja tuua ja sellest tulenevalt ei muudaks majandusaasta aruande osas plaanitav andmete esitamise vähendamise muutus oluliselt midagi.

Euroopa Liidu Direktiivi EL/2013/34 rakendamise kava teine väga oluline punkt on hetkel kehtiva majandusaasta aruande esitamise tähtaja oluline lühendamine. Joonis 5 põhjal võib öelda, et 32% raamatupidajatest pigem ei sooviks aruandlustähtaja

lühendamist ning 24% ei ole sellega üldse nõus. 27% vastanutest ei anna sellele muutusele erilist tähtsust ning 15% arvab, et pigem võikski aruandlustähtaega lühendada. 2% vastanutest leiab, et see on täiesti hea mõte.

Joonis 5. Raamatupidajate nõusolek aruandlustähtaja lühendamisele 6-lt kuult 4-le, vastanute lõikes %-des (autori koostatud)

Nende vastanute hulk, kelle jaoks antud muutus ei oleks oluline, või kelle arvates võikski aruande esitamise tähtaeg lühem olla, jääb küll alla poole küsitletutest aga on siiski piisavalt suur osa (44%) raamatupidajaid, kes ei näe selles muudatuses mingit probleemi. Siin võib olla tegemist raamatupidajatega, kes alustavad majandusaasta aruannete koostamisega varakult ja see kas ei võta neil palju aega ja ei ole nii mahukas.

Teisalt võib olla ka vastupidi, et tegemist on suuremate kontsernidega, kus tuleb tütarettevõtetel juba varakult oma aruanded ära esitada, et emaettevõtted saaksid omakorda enda majandusaasta aruanded koostada. Siit edasi võib arvata, et kui tegemist on ettevõtetega, kus on välisosalus, või kus tegutsetakse tütarettevõttena, kelle emaettevõtte ei asu Eestis, siis seal on toimunud varasem majandusaasta aruande esitamine kogu aeg.

Tõenäoliselt võib sobida ettevõtetele, keda ei auditeerita ega noteerita ka praeguse tähtaja asemel paari kuu võrra tähtaja lühendamine. Samas ikkagi 56% vastanud

raamatupidajatest ei toetanud seda kavandatavat ideed ja neile selline korraldus ei meeldiks, kuna see teeks töö oluliselt pingelisemaks ning tekiksid raskused õigeaegse aruande koostamise ja esitamisega. Kindlasti puudutaks teravamalt selline muudatus raamatupidamisbüroode raamatupidajaid, kuna seal on niigi antud periood pingelisem ja plaanitav muudatus tooks kindlasti kaasa töötajate veelgi suurema pingestatuse.

Aruande esitamise tähtaja lühendamist pooldab Eesti Statistikaamet. Nende sõnul seisneb aruande esitamise tähtaja lühendamise kasutegur halduskoormuse vähenemises riigile tervikuna, kui oleks võimalik aruande esitamise tähtaega lühendada paari kuu võrra. Kavandatavalt oleks auditeeritavatel ettevõtetel majandusaasta aruande esitamise tähtaeg neli kuud peale majandusaasta lõppu ning mitteauditeeritavatel ettevõtetel kolm kuud. Sellest tulenevalt hakkaksid aruanded laekuma juba märtsis ja aprillis praeguse juuni asemel. (Statistikaamet soovib...2015)

Aruande lühendamine on kõne alla tulnud ka aruannete hilineamise kontekstis. Nimelt hilineb praegu palju majandusaasta aruandeid, kuid aruande esitamise tähtaja lühenedes jõuaksid isegi hilinejate majandusaasta andmed õigel ajal huvilisteni. Praegusel juhul jäävad need aga tihti peale hiljaks. Seoses aruannete hilineamise probleemiga on palju uuritud ka põhjuseid miks aruanded siiski nii palju hilinevad. RIK-i 2010. aasta uuringust selgus, et 64% ei olnud majandusaasta aruannet esitanud põhjusel, et vastaval perioodil majandustegevust ei toimunud. 8% vastanutest ei olnud raamatupidajat ja raamatupidamisteenuse sisseostmine oli kalliks osutunud ning 7% ei osanud aruannet elektrooniliselt esitada.

Antud bakalaureusetöö raames koostatud küsimustikust selgus et 8% raamatupidajatest oli hilineanud ning 92% esitasid majandusaasta aruande õigeaegselt. Kuid Äriregistri andmed on tegelikkust paremini kirjeldavad. Aastatel 2011-2014 jäi aruande õigeaegselt esitanute protsent 57%-59% vahele. Seega 41-43% ettevõtetest hilinesid aruande õigeaegse esitamisega või ei esitanud oma majandusaasta aruannet üldse.

Antud probleemi jaoks on välja pakutud erinevaid lahendusi. Justiitsministeerium kaalub mõtet anda alates 2016. aastast kohustus Maksuametile järelevalve pidamise üle majandusaasta aruannete õigeaegse esitamise kohta. Justiitsministeeriumi sõnul

tähendaks see seda, et Maksuamet saaks saata erinevaid hoiatusi ja määrata sunniraha ettevõttele, kui nad ei ole suutnud õigeaegselt esitada oma aruannet. Aruande sisuline kontroll ja analüüs jääks siiski registriosakondadele, samuti nagu ka õigus ettevõtteid registrist kustutada. (Järeelvalve majandusaasta...2015)

Aruande kiiremaks ja mugavamaks esitamiseks on olemas võimalus äriregistri ettevõtjaportaalis esitada aruanne ka XBRL-faili üleslaadimise kaudu.

Tabel 8. Aruande esitamise viis ettevõtjaportaalis, vastanute osakaal %-des

Aruande esitamise viis	Magistritöö uuring 2011. aastal	Autori uuring 2015. aastal
Etteantud vormide täitmine	97	95
XBRL-faili üleslaadimine	3	5
Kokku	100	100

Allikas: (Kütt 2011: 40); autori koostatud.

Tabel 8 põhjal võib öelda, et vastanute osakaal, kes esitab etteantud vormide täitmise kaudu aruannet on jäänud peaaegu samaks. 2011. Aastal ei olnud XBRL-faili üleslaadimine väga levinud just põhjusel, et paljud raamatupidamistarkvarad ei võimaldanud seda. Praegusel ajal saab suure osa raamatupidamisprogrammide kätte XBRL-faili, mille saab üleslaadida e-aruandluskeskkonda ja sellega seoses ei pea etteantud vorme täitma, mis suurendaks oluliselt aruande esitamise kiirust.

Põhjused, miks eelpool nimetatud meetodit laialdaselt ei kasutata peituvad pigem rohkem ettevõtetes, kuna XBRL-faili üleslaadimiseks peab raamatupidamisprogrammis olema tehtud vastavad muudatused, et oleks võimalik õige formaadi kätte saamine. Paraku võtavad need muudatused aega ja võivad segamini paisata senise toimiva süsteemi. Autori arvamusel on see üks peamisi põhjuseid, miks antud meetod on nii vähe levinud. Samas peaks raamatupidamisprogrammist otse andmete üleslaadimise võimalus oluliselt kiirendama ja lihtsustama e-aruandluskeskkonna kasutust ja aruannete esitamist.

Analüüsinud e-aruandluskeskkonnaga seotud aspekte võib välja tuua selle mitmeid positiivseid külgi:

1. Oluliseks positiivseks küljeks e-aruandluskeskkonna juures peetakse eeltäidetud eelnevate perioodide näitajaid, mida ei pea uuesti sisestama;
2. Andmete õigsust ja sisestamise täpsust kontrollivad konkreetsed valemid, mis ei lase vigaseid aruandeid esitada;
3. Välja toodi ka aruannete taseme ühtlustamisega kaasnenud esitatavate andmete kvaliteedi tõusu;
4. Suureks plussiks on peetud aruannete esitamise võimalust arvuti tagant lahkumata. Nimelt saab ühes ja samas e-keskkonnas aruande luua, kontrollida, auditeerida, digitaalselt allkirjastada ning saata otse äriregistrile, ilma et selleks peaks keegi kuhugi minema või eraldi aruande kuhugi edastama;
5. Oluliseks peetakse ka etteantud vorme, sest nii ei pea raamatupidaja aega kulutama majandusaasta aruande vormingulisele poolele.

Vastavalt väljatoodud positiivsetele külgedele ning ka uuringut laiemalt analüüsidest võib järeldada, et raamatupidajad on valdavas osas süsteemiga ja selle toimimisega rahul. Lihtsus, kiirus ja mugavus on peamisteks märksõnadeks, millega Eestis e-aruandluskeskkonda iseloomustatakse. Vaatamata Eesti e-aruandluskeskkonna laiemale tunnustatusele ning kasutajate üldisele rahulolule, on siiski veel aspekte, mida kasutajad on välja toonud e-aruandluskeskkonna kitsaskohtadena.

Uuringus osalejatelt küsiti ka selle kohta, mis nende arvates on praeguse e-aruandluskeskkonna kitsaskohad ja mille muutmisele või täiustamisele tuleks mõelda.

Vastajate hulgas tulid esile järgmised tähelepanekud võimalike puudjääkide kohta:

1. Peamised probleemid tekkisid kasutajatel põhjaruannete lisade täitmisega;
2. Peetakse miinuseks, et äriregistrile esitatav aruandlus ei ole seotud statistiliste andmete esitamisega Eesti Statistikaametile ja seetõttu tuleb andmeid uuesti esitada;
3. Endiselt on miinusteks märgitud ka aruannete isikupära kadumine;
4. Lisaks eelnevatele esineb kasutajatel väikeseid ebamugavusi kasutajavaatega, mis tuleneb suurel osal tehnilisest ülesehitusest.

Kasutajavaate ebamugavustena toodi välja tekkinud probleeme nii kohmakate tabelitega, kui ka sellega, et võiks olla eelmistest perioodidest veelgi rohkem algandmeid ette toodud. Lisaks eelnevale mainiti veel probleeme lahtrite vahel liikumisega ning muude väiksemate detailidega seotud hinnanguid.

Samuti peetakse oluliseks probleemiks andmebaaside vähest ühilduvust. Näiteks Eesti Statistikaamet võitab mõningaid andmeid RIK-ile esitatud andmetest, kuid siiski on peab mingeid andmeid uuesti esitama ning esineb endiselt dubleerimisprobleem. Teisalt on e-aruandlus oluliselt vähendanud varasemat finantsandmete dubleerimist erinevate asutuste vahel, kuid kasutajad tunnevad siiski puudust täielikumast süsteemist, mis kaotaks antud probleemi täielikult.

Positiivsete külgede ja kitsaskohtade väljatoomisel jääb silma see, et majandusaasta aruande kujundamise osas on siiski eriarvamusi. Olenemata sellest, et suur osa raamatupidajatest eelistab etteantud vorme, on ka neid, kellele meeldiks väga aruannet ise kujundada, et selle läbi saada omanäolisem tulemus.

Tulenevalt analüüsist võib öelda, et Eesti e-aruandluskeskkond on kiirelt arenenud ning täidab oma eesmärgi hästi. Igal aastal on tehtud muudatusi aruandluskeskkonnas, muutmaks andmeedastajate tööd veelgi lihtsamaks. Sealjuures viimastel aastatel on toimunud olulisi muutusi, mis on keskkonna teinud kasutajasõbralikumaks.

Kasutajatele meeldib aruandluskeskkonna lihtsus, kiirus ja mugavus. Sellegi poolest on veel erinevaid suundi, mis muudavad aruandluskorraldust üldisemas mõistes, kuid sellega seoses muutub ka e-aruandlus ning selle korraldus. Leidub veel ka väiksemaid vigu e-aruandluskeskkonnas, mis on peamiselt seotud just kasutajavaate kuvamise ja teiste tehniliste külgedega. Negatiivseid aspekte on kindlasti võimalik lähitulevikus parandada ja nii muutub e-aruandlus veelgi efektiivsemaks.

KOKKUVÕTE

Majandusaasta aruanne kajastab ettevõtte finantsseisundit ja on kommunikatsioonivahendiks ettevõtte erinevate osapoolte vahel. Aruande tarbijateks võivad olla paljud ettevõttega seotud inimesed, peamiselt juhid ja omanikud. Aruanne näitab ettevõtte juhtide kätte usaldatud ressursside kasutamise efektiivsust.

Majandusaasta aruanne annab olulist infot ka välistarbijatele – koostööpartneritele, klientidele, potentsiaalsetele investoritele ja ühiskonnale tervikuna. Riik vajab finantsaruandeid koostamiseks erinevaid analüüse ettevõtluse arengust. Statistikaamet vajab andmeid, et nende põhjal koostada riiklikku statistikat erinevate tegevusvaldkondade lõikes. Lisaks võib kasutada finantsaruannetest tulenevaid andmeid ka Maksuamet. Erinevad eelpool nimetatud huvigrupid saavad majandusaasta aruannetest vajalikku informatsiooni, et koostada analüüse ja võtta vastu otsuseid.

Tulenevalt aruannete tähtsusest erinevatele osapooltele on oluline, et aruanded jõuaksid nendeni võimalikult kiiresti, oleksid kvaliteetsed ja andmed oleksid ühetaoliselt võrreldavad. Eelnimetatud aruannete omadused ei olnud varasemalt tagatud ja see tekitas vajaduse uue aruandluse süsteemi järele. Aruandluse kitsaskohtade lahendamiseks arendati välja uus aruandluse süsteem, mis sai nimeks XBRL. XBRL on standard, mille eesmärgiks oli lahendada finantsaruandluses andmete edastamisega seotud probleemid, et tõsta nende kvaliteeti ja ühtlustada nendes kasutatavaid termineid. XBRL-ile toetudes arenes välja e-aruandluskeskkond, mis on tänaseks laialdaselt kasutusel paljudes riikides. E-aruandluskeskkond tagab ühetaolise ja kvaliteetse andmete esitluse ning aruannete osapooltel on võimalik kiiresti saada vajalikke andmeid ettevõtte finantsseisu kohta. Esmased riigid, kes hakkasid oma ettevõtetele pakkuma e-aruandluslahendust Euroopas olid näiteks Taani, Rootsi, Holland, Itaalia, Saksamaa, Prantsusmaa.

Eestisse jõudis XBRL-standardile baseeruv e-aruandlussüsteem 2008. aastal. 2009. aastal oli soovi korral ettevõtetal võimalus esitada majandusaasta aruanne e-keskkonnas, laadides üles enda aruande PDF-faili. 2010. aasta oli esimene aasta, kus kasutati e-aruandluskeskkonda koos etteantud vormidega ning samal aastal muutus e-aruandluskeskkond majandusaasta aruannete esitamisel kohustuslikuks. Eesti oli üks väheseid riike, kus e-aruandlus muutus kohustuslikuks tema esmasel käivitumise aastal.

Läbi aastate on Eesti e-aruandluskeskkonda arendatud ja mugavdatud kasutajate jaoks, tuues sisse uusi muudatusi ja parandades kitsaskohti. Eesmärgiks on olnud keskkonna muutmine võimalikult kasutajasõbralikuks, lihtsaks ja mugavaks. E-aruandluskeskkond on pidevas arengus ning ees on ootamas mitmedki võimalikud muudatused, mis puudutavad finantsaruandluse ühtlustamist Euroopa Liidu riikides. Praeguseks on vastuvõetud Euroopa Liidu Direktiiv EL/2013/34, mis toob endaga kaasa mitmeid muutused aruandluses. Direktiivi eesmärgiks on vähendada väikeste ettevõtete halduskoormust ja ühtlustada aruannete võrreldavust Euroopa Liidu riikides. Samuti võib direktiiviga ees oodata aruandlustähtaja lühendamine kuult kuult neljale kuule.

Antud töö raames koostatud küsimustikule 56% vastanud raamatupidajatest ei usu, et uus direktiiv vähendaks nende ettevõttes halduskoormust. Ligi 56% vastanutest ei ole pooldaval seisukohal ka majandusaasta aruande esitamiste tähtaja lühendamisest.

Vastustest võib järeldada, et ka raamatupidajad on valdavalt samal arvamusel Eesti riigiga, kes ei ole rahul eelpoolnimetatud direktiivi jõustumisega Eestis, kuna Eestis tegutsevatest ettevõtetest enamus on väikeettevõtted.

Raamatupidajate arvamus e-aruandluskeskkonnast on aastate lõikes paranenud. Kasvanud on rahulolu keskkonnaga ning usutakse, et e-aruandlus aitab tõsta aruannete kvaliteeti. Küsitluse tulemusena selgus, et järjest vähem vajatakse abi majandusaasta aruannete sisestamisel ning probleemid e-aruandluskeskkonnas on oluliselt vähenenud. Antud tulemused näitavad, et raamatupidajad on harjunud Eesti e-aruandluskeskkonnaga ning keskkonnas tehtud muudatused aastate vältel on

suurendanud kasutajate rahulolu. Heaks näitajaks võib lugeda seda, et 89% e-aruandluskeskkonna kasutajatest peavad keskkonda kasutajasõbralikuks.

Küsimustikule vastanud töid välja, et kõige positiivsem külg seoses e-aruandluskeskkonnaga, on eeltäidetud perioodide andmed, mida ei pea uuesti sisestama. Lisaks eelnevale peetakse oluliseks ka valemeid, mis kontrollivad andmete õigusust ja täpsust ning see takistab esitamast vigaseid aruandeid. Välja toodi ka aruannete kvaliteeditõusu ning nende esitamise lihtsust. Peamised kitsaskohad olid seotud kasutajavaate tehnilise poolega – nimelt on mitmeid probleeme e-aruandluskeskkonnas põhjaruannete lisade täitmisega ning lisaks sellele on pisemaid ebamugavusi, mis tulenevad keskkonna tehnilisest ülesehitusest. Suureks miinuseks peeti, et äriregistrile esitatavad andmed ei ole seotud statistiliste andmetega, mida peab hiljem esitama uuesti Eesti Statistikaametile.

Praeguseks hetkeks on lahenenud andmebaaside ühilduvuse probleem, kuna Eesti Statistikaamet võtab võimalikud andmed juba äriregistrile esitatud majandusaasta aruannetest ning küsib juurde ainult puuduvaid andmeid. Kindlasti on e-aruandluskeskkonnal võimalik lahendada ka pisemad tehnilised ebamugavused kasutajavaates, et muuta keskkonda kergemini kasutatavamaks. Autor näeb, et arenguvõimalus majandusaasta aruannete esitamise lihtsustamisel oleks XBRL-faili üleslaadimine majandustarkvarast. Selle võimaldamiseks võib küll raamatupidamistarkvara vajada ümber seadistamist, kuid selle tulemusena võib nii mõnelgi ettevõttel muutuda andmete esitamine riigile veel kiiremaks ja hõlpsamaks.

Tuginedes kõigile muudatustele ja arengutele, mis Eesti e-aruandluskeskkonnas tänaseni toimuvad, võib kindel olla, et endiselt pööratakse rõhku e-aruandluskeskkonna lihtsustamisele ja selle kasutajasõbralikuks muutmisele. Eesti on olnud oma e-aruandluskeskkonnaga eeskujuks paljudele teistele riikidele ning saanud ka rahvusvahelist tunnustust.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Alver, J., Alver, L.** Majandusarvestuse ja rahanduse leksikon I. Tallinn: Deebet, 2011, 709 lk.
2. **Alver, J., Alver, L.** Majandusarvestuse ja rahanduse leksikon II. Tallinn: Deebet, 2011, 696 lk.
3. An introduction to XBRL. [<https://www.xbrl.org/the-standard/what/an-introduction-to-xbrl/>] 10.02.2015
4. **Anandarajan, M., Anandarajan, A., Srinivasan, C. A.** Business Intelligence Techniques. Berlin: Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2004, 268 p.
[https://books.google.ee/books?id=RiQdbKltHbQC&pg=PA73&lpg=PA73&dq=5+XBRL:+A+New+Tool+For+Electronic+Financial+Reporting+Miklos&source=bl&ots=N6F5hTM4tf&sig=RvtwBZ9s-Tw1_ncui0JxigN7aV0&hl=et&sa=X&ei=S4PbVMKzH8LvUPmugeAP&ved=0CDkQ6AEwAg#v=onepage&q&f=false] 11.02.2015
5. Annual Reports. Inc [<http://www.inc.com/encyclopedia/annual-reports.html>] 10.02.2015
6. **Baldwin, A. A., Brown, C. E., Trinkle, B. S.** XBRL: An Impacts Framwork and Research Challenge. – Journal of Emerging Technologies In Accounting, 2006, Vol.3, No. 7, pp. 97-116 23.05.2015
[<http://search.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=23438249&site=eds-live>] 23.05.2015
7. **Chen, Y. C.** Public Performance & Management Review: Improving Transparency in the Financial Sector, 2013, Vol. 37 No. 2, pp. 241-262.
[<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=92554983&site=ehost-live>] 10.02.2015
8. E-aruandluse eesmärgist. [https://ajaveeb.just.ee/e-aruandlus/?page_id=13] 20.05.2015

9. Eesti e-aruandluskeskkond tunnistati kümneni maailma parimaks e-lahenduseks. [<http://www.rik.ee/et/news/eesti-e-aruandluskeskkond-tunnistati-kumneni-maailma-parimaks-e-lahenduseks>] 10.02.2015
10. Eesti Hea Raamatupidamistava. [<http://rup.ee/raamatupidamine/hea-raamatupidamistava>] 19.05.2015
11. Eesti XBRL taksonoomiad. [http://xbrl.eesti.ee/index.php/Eesti_XBRL_taksonoomiad] 23.05.2015
12. Elektrooniline aruanne. [<http://rup.ee/raamatupidamine/elektrooniline-aruanne/elektrooniline-aruanne>] 09.02.2015
13. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/34/EL. Vastu võetud 26. Juuni 2013. Aastal. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:ET:PDF>] 10.02.2015
14. eXtensible Business Reporting Language – XBRL. [<http://www.investopedia.com/terms/x/xbrl.asp>] 10.02.2015
15. **Farewell, S., Pinsker, R.** XBRL and financial information assurance services. – The CPA Journal, 2005, Vol. 75, No. 5, pp. 68-69 [<http://search.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/login.aspx?direct=true&db=edsbl&AN=RN168363355&site=eds-live>] 23.05.2015
16. Justiitsministeeriumi aasta projekt on elektrooniline aruandlus. [<http://www.just.ee/et/uudised/justiitsministeeriumi-aasta-projekt-elektrooniline-aruandlus>] 20.05.2015
17. **Kernan, K.** XBRL around the world. [<http://www.journalofaccountancy.com/Issues/2008/Oct/XBRLAroundTheWorld.htm>] 10.02.2015
18. Korduma kippuvad küsimused. [<http://www.stat.ee/33534>] 09.02.2015
19. **Kõmmus, D.** Kasutajad jäid uue majandusaasta aruande esitamise süsteemiga rahule. – Eesti Majanduse Teataja, 2011, nr. 1, lk. 20-21.
20. **Kütt, K.** E-aruandluskeskkonna rakendamine Eestis. TÜ ettevõtetmajanduse insituut, 2011, 86 lk.
21. Lähteülesanne aruandluskorralduse lihtsustamise rakendamiseks. Projekti lähteülesanne. E-aruandlus. Ajaveeb. Justiitsministeerium, 2009, 10 lk. [<https://ajaveeb.just.ee/e-aruandlus/wp-content/uploads/2009/02/lahteulesanne1.pdf>] 24.05.2015

22. Majandusaasta aruande taksonoomia. Vastu võetud riigikogus 17. Detsembril 2009. Aastal – Riigi Teataja I osa, 2009, nr. 64, art. 436 [https://www.riigiteataja.ee/akt/127122013021] 10.02.2015
23. Majandusaasta aruanne – mida selle esitamisel silmas pidada? [http://www.heatava.ee/uudis/majandusaasta-aruanne-mida-selle-esitamisel-silmas-pidada/] 11.02.2015
24. Majandusaasta aruanne ja statistiliste aruannete esitamine Statistikaametile. [http://www.stat.ee/38954] 10.02.2015
25. Majandusaasta aruanne. [https://www.eesti.ee/est/majandusaasta_aruanne] 09.02.2015
26. Maksukohustuslaste tasutud maksude koondsummad. Eesti Maksu-ja Tolliamet [http://www.emta.ee/index.php?id=35927] 15.04.2015
27. Näiteid XBRL standardi aluseks võtnud riikide projektidest. [https://ajaveeb.just.ee/e-aruanne/?p=245] 20.05.2015
28. Raamatupidajale : rahvusvahelised raamatupidamisstandardid IAS 1-19. [http://www.raamatupidaja.ee/154891art] 10.02.2015
29. **Rätsep, K.** Majandusaasta aruande esitamisest sel aastal. [http://www.rik.ee/et/news/majandusaasta-aruanne-esitamisest-sel-aastal] 10.02.2015
30. Statistikaamet soovib majandusaasta aruande esitamise tähtaega lühendada kolme-nelja kuu peale [http://www.stat.ee/67549] 13.04.2015
31. Tavakorras ajatamine. [http://www.emta.ee/ajatamine] 10.02.2015
32. **Udras, M.** Järelvalve majandusaasta aruannete esitamise üle võib minna maksuametile. [http://www.rmp.ee/uudised/eelnoud/jarelevalve-majandusaasta-aruanne-esitamise-ule-voib-minna-maksuametile-2014-10-09?Print=1&popUp=1] 09.02.2015
33. Uuenenud raamatupidamise direktiiv on Euroopa Parlamendi poolt vastu võetud. [http://www.rmp.ee/uudised/raamatupidamine/uuenenud-raamatupidamise-direktiiv-on-euroopa-parlamendi-poolt-vastu-voetud-2013-07-09] 09.04.2015
34. **Vasarhelyi, M, A., Chan, D, Y., Krahel, J, P.** Consequences of XBRL Standardization o Financial Statement Data. – Journal of Information Systems, 2012, Vol. 26, No. 1, pp. 155-167

- [<http://search.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=77252774&site=eds-live>] 23.05.2015
35. **Vilu, A.** Uus Euroopa raamatupidamise direktiiv 2013/34/EU [<http://big4.aripaev.ee/wp-content/uploads/sites/5/2014/06/PwC-EL-direktiivid.pdf>] 08.02.2015
36. Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register maakonniti seisuga. [http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_01mk.htm] 10.02.2015
37. Äriseadustik. Vastu võetud Riigikogus 15. Veebruaril 1995. Aastal. – Riigi Teataja I osa, 1995, nr. 25, art. 355. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278874?leiaKehtiv>] 11.02.2015
38. Äriseadustiku ja maksukorralduse seaduse muutmise ning nendega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. [http://www.koda.ee/public/VTK_-_MAA_esitamine_ja_jarelevalve_MTA-le.pdf] 08.02.2015
39. XBRL Eesti. [<http://xbrl.eesti.ee/index.php/Esileht>] 08.02.2015
40. XBRL tarkvarad. [http://xbrl.eesti.ee/index.php/XBRL_tarkvarad] 11.02.2015

LISAD

Lisa 1. Autori koostatud veebiküsimustik raamatupidajatele aastal 2015

1. Küsitluse täitja vanus

- Kuni 25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 55 ja vanem

2. Tööstaaž raamatupidajana

- 1-2 aastat
- 3-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-20 aastat
- Rohkem kui 20 aastat

3. Millise ettevõtlusvormiga on tegemist?

- Aktsiaselts (AS)
- Osaühing (OÜ)
- Sihtasutus (SA)
- Mittetulundusühing (MTÜ)

4. Kas ettevõttel on audiitorkontroll/ülevaatus kohustuslik?

- Jah
- Ei

Lisa 1 järg

5. Millal esitasite 2013. Aasta majandusaasta aruande?

- Õigeaegselt (30. Juuniks 2014)
- Hilinemisega
- Aastaruanne siamaani esitamata

6. Kuidas esitasite Äriregistri ettevõtjaportaalis aastaaruande?

- Etteantud vormide täitmise kaudu
- XBRL-faili üleslaadimise kaudu

7. Kuidas olete Rahul praeguse majandusaasta aruannete esitamise korraga?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

8. Kuidas olete Rahul praeguse majandusaasta aruannetele kehtestatud? vormidega?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

9. Kas sooviksite ise oma majandusaasta aruannet kujundada?

- Jah
- Ei
- Pole oluline

10. Kas Teie arvates on praegune aruandluskeskkond kasutajasõbralik?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

Lisa 1 järg

11. Kuidas praegune aruandluskeskkond on muutnud aruannete kvaliteeti?

- Tõstnud kvaliteeti
- Ei ole muutnud kvaliteeti
- Langetanud kvaliteeti

12. Kui suureks hindate e-aruandluskeskkonnas elektroonilise aruande esitamisega kaasnevat ajakulu?

- Suur ajakulu
- Normaalne ajakulu
- Väike ajakulu

13. Kuidas olete Rahul koostatud juhendmaterjalidega majandusaasta aruande elektrooniliseks esitamiseks?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul
- Ei ole kasutanud

14. Millised probleemid tekkisid aruannet koostades? (Võimalik valida mitu vastusevarianti)

- Probleeme ei tekkinud
- Probleemid aruandluskeskkonda sisenemisel
- Veateated mida ei osanud parandada
- Ei osanud süsteemis ühest kohast teise liikuda
- Ei osanud täita etteantud vorme
- Probleemid allkirjastamisega
- Probleemid auditeerimisega
- Muud probleemid

Lisa 1 järg

15. Kust saite abi majandusaasta aruande elektroonilise esitamisega kaasnenud probleemide lahendamiseks? (võimalik valida mitu vastusevarianti)

- Registrite ja Infosüsteemide Keskuse infotelefonidelt või e-posti aadressilt
- Majandusaasta aruande esitamise juhendist
- Majandusaasta aruande esitamise demovideost
- Majandusaasta aruande esitamise nõustamisfoorumist
- Vastavatelt koolitustelt
- Raamatupidajatelt
- Muud allikad
- Ei vajanud abi

16. Kas praegune majandusaasta aruannet esitamise keskkond muudab majandusaasta aruande koostaja töö kergemaks?

- Jah kindlasti
- Mingil määral
- Kindlasti mitte

17. Märkige väited millega nõustute

- Praegune süsteem aitab aega kokku hoida
- Praegune süsteem tekitab täiendavat ajakulu
- Praegune süsteem ei ole mõjutanud ajakulu
- Etteantud elemendid võimaldavad aega kokku hoida

18. Kas Teie arvates majandusaasta aruande elektrooniline esitamine vähendab ettevõtete aruandluskoormust?

- Vähendab oluliselt
- Vähendab mingil määral
- Ei vähenda üldse

Lisa 1 järg

19. Kuivõrd võiks uus Euroopa Liidu direktiiv (EL/2013/34) vähendada halduskoormust?

- Vähendab oluliselt
- Vähendab mingil määral
- Jääb samaks
- Ei vähenda
- Ei ole kursis antud direktiiviga
- Muu: [mis]

20. Kuidas suhtuksite aruandlustähtaja lühendamisse (6-lt kuult 4-le)?

- Olen täiesti nõus
- Olen pigem nõus
- Ei oma tähtsust
- Pigem ei ole nõus
- Ei ole üldse nõus

21. Milline on praeguse aruandluskeskkonna kõige positiivsem külg? (Vastamine ei ole kohustuslik)

[Tekstilõik]

22. Milline on praeguse aruandluskeskkonna kõige negatiivsem külg? (Vastamine ei ole kohustuslik)

[Tekstilõik]

23. Muud kommentaarid/märkused seoses e-aruandlusega. (Vastamine ei ole kohustuslik)

[Tekstilõik]

Lisa 2. Magistritöö veebiküsimustik raamatupidajatele, aastal 2011

1. Millise ettevõtlusvormiga on tegemist?

- Aktsiaselts (AS)
- Osaühing (OÜ)
- Sihtasutus (SA)
- Mittetulundusühing (MTÜ)

2. Millises maakonnas ettevõtte asub?

- Harju
- Hiiu
- Ida-Viru
- Jõgeva
- Järva
- Lääne
- Lääne-Viru
- Põlva
- Pärnu
- Rapla
- Saare
- Tartu
- Valga
- Viljandi
- Võru

3. Kas ettevõttel on audiitorikontroll kohustuslik?

- Jah
- Ei

4. Millal esitasite 2009. Aasta majandusaasta aruande

- Õigeaegselt (30. Juuniks 2010)
- Hilinemisega
- Aastaruanne siiani esitamata

Lisa 2 järg

5. Kuidas esitasite 2009. Aasta majandusaasta aruande?

- Elektrooniliselt Äriregistri ettevõtjaportaalis
- Notari kaudu

6. Kuidas sisenesite aruande esitamiseks Äriregistri ettevõtjaportaali? (Vastamine ei ole kohustuslik, kui esitasite aastaaruande notari kaudu)

- ID-kaardiga
- Mobiil-ID-ga
- Internetipanga kaudu

7. Kuidas esitasite Äriregistri ettevõtjaportaalis aastaaruande? (Vastamine ei ole kohustuslik, kui esitasite aastaaruande notari kaudu)

- Etteantud vormide täitmise kaudu
- XBRL-faili üleslaadimise kaudu

8. Kuidas allkirjastasite 2009. Aasta aruande=

- Digitaalselt
- Paber kandjal

9. Mida arvate digitaalallkirjastamisest? (Võimalik valida mitu vastusevarianti)

- Lihtne ja mugav viis aruannete allkirjastamiseks
- Keeruline ja tülikas
- Sellega kaasnevad lisakulud
- Paberil on lihtsam allkirjastada

10. Kuidas olete rahul uue majandusaasta aruannete esitamise korraga?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

Lisa 2 järg

11. Kuidas olete Rahul uute majandusaasta aruannetele kehtestatud vormidega?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

12. Kuidas olete Rahul raamatupidamise aastaaruande elementide kujundusega?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

13. Kas sooviksite ise oma majandusaasta aruannet kujundada?

- Jah
- Ei
- Vahet pole

14. Kas Teie arvates on uus aruandluskeskkond kasutajasõbralik?

- Jah
- Ei

15. Kas sooviksite aastaaruannet esitada vana korra järgi?

- Jah
- Ei
- Vahet pole

16. Kuidas uus aruandluskeskkond muudab majandusaasta aruannete kvaliteeti?

- Tõstab kvaliteeti
- Ei muuda kvaliteeti
- Langetab kvaliteeti

Lisa 2 järg

17. Kuidas hindate uue aastaaruannet esitamise keskkonna õnnestumist?

- Täielikult õnnestunud
- Üldiselt õnnestunud
- Pigem ei ole õnnestunud

18. Kui otstarbekaks hindate e-aruandluse keskkonna kasutamist?

- Väga otstarbekaks
- Üldiselt otstarbekaks
- Pigem ei ole otstarbekas

19. Kui suureks hindate e-aruandluskeskkonna elektroonilise aruande esitamisega kaasnevat ajakulu?

- Suur ajakulu
- Normaalne ajakulu
- Väike ajakulu

20. Kuidas olete Rahul koostatud juhendmaterjalidega majandusaasta aruande elektrooniliseks esitamiseks?

- Väga Rahul
- Üldiselt Rahul
- Pigem ei ole Rahul

21. Kuidas hindate koolituste vajadusi seoses elektroonilise majandusaasta aruande esitamisele üleminekuga?

- Väga vajalikud
- Üldiselt vajalikud
- Pigem ei ole vajalikud

Lisa 2 järg

22. Kas Teie ettevõttest on keegi osalenud uut aruandluskeskkonda tutvustavatel koolitustel?

- Jah
- Ei

23. Kas tekkis probleeme e-aruandluskeskkonda sisenemisel?

- Jah
- Ei

24. Kas tekkis probleeme e-aruandluskeskkonnas

- Jah
- Ei

25. Kust saite abi majandusaasta aruande elektroonilise esitamisega kaasnenud probleemide lahendamiseks (võimalik mitu vastusevarianti)?

- Registrate ja Infosüsteemide Keskuse infotelefonidelt või e-posti aadressilt
- Majandusaasta aruande esitamise juhendist
- Majandusaasta aruande esitamise demovideost
- Majandusaasta aruande esitamise nõustamisfoorumist
- Vastavatelt koolitustelt
- Raamatupidajatelt
- Muud allikad
- Ei vajanud abi

26. Kuidas hindate majandusaasta aruannete elektroonilisel esitamisele ülemineku tempot?

- Kiire tempo
- Normaalne tempo
- Aeglane tempo

Lisa 2 järg

27. Kas majandusaasta aruannet on parem esitada paberkandjal või elektrooniliselt?

- Paberkandjal
- Elektrooniliselt
- Vahet ei ole

28. Kas uus majandusaasta aruannete esitamise keskkond muudab majandusaasta aruande koostaja töö kergemaks?

- Jah, kindlasti
- Mingil määral
- Kindlasti mitte

29. Kas Teie arvates majandusaasta aruande elektrooniline esitamine vähendab ettevõtete aruandluskoormust?

- Vähendab oluliselt
- Vähendab mingil määral
- EI vähenda üldse

30. Kuidas hindate võimalust, et seoses e-aruandlusega võivad raamatupidajad jääda tööta?

- Väga võimalik
- Üldiselt võimalik
- Pigem ei ole võimalik

31. Milline on uue aruandluskeskkonna kõige positiivsem külg? (Vastamine ei ole kohustuslik)

32. Milline on uue aruandluskeskkonna kõige negatiivsem külg? (Vastamine ei ole kohustuslik)

33. Muud kommentaarid/märkused seoses e-aruandlusega. (Vastamine ei ole kohustuslik)

Lisa 3. Äriregistri küsimustik e-aruandluskeskkonna kohta aastal 2010

1. Küsitluse täitja:

Sugu: [Mees/naine]

Vanus: [nr väli]

Roll: *Juhatuse liige/*Raamatupidaja/*Muu (kes?)

2. Mis tüüpi majandusaasta aruande esitasite?

- Etteantud aruande vormid (äriühing)
- Etteantud aruande vormid (MTÜ, SA)
- Erisustega aruanne (konsolideeritud, IFRS, muu erinevus)
- Aruanne, mille periood algas enne 01.01.2009

3. Kui kaua kulus süsteemis aega aruande esitamiseks?

[nr väli] [minutit/tundi]

4. Märkige väited, millega nõustute:

- Uus süsteem aitas aega kokku hoida
- Uus süsteem tekitas täiendavat ajakulu
- Uus süsteem ei nõudnud täiendavat ajakulu
- Aruande esitamine oli keerulisem kui arvasite
- Aruande esitamine oli lihtsam kui arvasite
- Etteantud elemendid võimaldavad avaldada kogu vajaliku info

5. Millist abi kasutasite aruande süsteemis koostamiseks? Märkige valikud.

- Ei vajanud abi
- Raamatupidaja
- Aruande koostamise juhend
- RIK infotelefon, e-post
- Käisin koolitusel
- Muu [mis]

Lisa 3 järg

6. Millised probleemid tekkisid aruannet koostades?

- Probleeme ei tekkinud
- Probleemid aruandluskeskkonda sisenemisel
- Veateated, mida ei osanud parandada
- Ei osanud süsteemis ühest osast teise liikuda
- Ei osanud täita etteantud vorme
- Probleemid allkirjastamisega
- Probleemid auditeerimisega
- Muud probleemid

7. Kas üldiselt pooldate e-aruandlussüsteemi kasutuselevõttu?

[jah/ei]

8. Kuidas hindate uut e-aruandlussüsteemi 5-punkti süsteemis (1. – pole üldse Rahul, 5- täiesti Rahul)

[1-5]

9. Mis Teile uue süsteemi juures meeldib/ei meeldi?

[Tekstilõik]

10. Muud kommentaarid ja ettepanekud süsteemi kohta.

[Tekstilõik]

SUMMARY

BOTTLENECKS AND DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE ACCOUNTING E-REPORTING ENVIRONMENT IN ESTONIA

Helen Austa

Following the first years of the e-reporting environment launch, researches made and conducted numerous surveys in relation to the e-reporting environment satisfaction among accountants and other users. The first survey was conducted by the Centre of Registers and Information Systems (*in Estonian: Registrate ja Infosüsteemide Keskus*; hereafter RIK) in the year of 2010 to get feedback from users and plan any relevant changes. In this Master's Thesis, Karin Kütt also carried out a survey to investigate accountant and auditor satisfaction with the new e-reporting environment. Apart from the first years of the e-reporting environment, no further research was undertaken in relation to the satisfaction of users. Therefore, the author considers the research of the e-reporting environment satisfaction to be topical, as in the future it is necessary to question accountants in order to understand whether previous problems were cleared up and to assess the user satisfaction with the e-reporting environment.

Having regard to the above, the author established the goal to investigate functioning of the obligatory e-reporting environment and the satisfaction of the Estonian accountants with this environment.

In order to achieve the goal, the author formulated the following research tasks:

1. To enquire into the e-reporting environment arrangement, its demands and a necessity;
2. To review the necessity and development of the e-reporting environment based on XBRL;
3. To give an overview of the Estonian e-reporting environment;

4. To compile and conduct a questionnaire concerning the satisfaction with the e-reporting environment among the Estonian accountants;
5. To analyse the opinion and satisfaction of the Estonian accountants with based on XBRL e-reporting environment and detect the main bottlenecks.

In the first part of the survey, the author proceeded from the RIK's surveys and this Master's Thesis questionnaire to compare how the satisfaction in relation to the certain aspects changed over the years. In the second part of the survey, the author concentrated on future changes in the financial reporting and the attitude of accountants towards the changes. The questionnaire was sent to accountants of 350 companies, and the responds were received from 80, which makes 23% of the involved accountants.

The information reflected in financial reporting has an important function for every economic division. In addition, annually submitted financial report includes relevant information for many affinity groups, who are interested in operation of economic unit. Financial report has to include fair, true and relevant information, to be useful for affinity groups. In this work, the author mainly interprets a definition of financial reporting as annual financial report.

Annual report provides important information for internal and external use – company management, employees, partners, customers, potential investors and society as a whole. The state requires financial reports to compile different analysis of the business activity development. The Statistics Estonia requires data to compile on its basis the national statistics – both in terms of different areas of activity and more generally. Besides, data from financial reports can be used by the Tax Board. Various affinity groups receive from annual reports information for performing analysis and making decisions.

Pursuant to the importance of reporting, numerous parties are keen on getting prompt and quality reports, which are also exactly comparable. The above-mentioned characteristics of reports were not supported before, and hence a need arises for a new reporting system. For solution of the accounting reporting bottlenecks a new reporting system was developed, which was named the Extensive Business Reporting Language (hereafter XBRL). XBRL is a standard, which aims at solution of problems related to

submission of financial reporting data, in order to improve their quality and uniform applicable terms. Based on XBRL, the e-reporting environment was developed, which is widely used today in many countries. The e-reporting environment ensures the consistent quality submission of data, and the reporting parties can promptly receive necessary data concerning company financial situation. Among the first countries in Europe, which started to provide their companies the e-reporting environment, were, e.g., Denmark, Sweden, Netherlands, Italy, Germany, France.

The e-reporting environment, based on the XBRL standard, arrived in Estonia in the year of 2008. In 2009, company had an optional opportunity to submit annual report in the e-reporting environment, uploading its report as a PDF-file. 2010 was the first year when the e-reporting environment was used together with prescribed forms, and the same year the e-reporting environment became obligatory for annual report submission. Estonia became one of a few countries where the e-reporting became obligatory in the year of its launch.

Over the years, the Estonian e-reporting environment was developed and made more convenient for users, bringing along new changes and improving the bottlenecks. The goal was to make the environment as user-friendly, easy and convenient as possible. The e-reporting environment is constantly developing, and there are several more changes coming in the future, in regard with achieving the financial reporting uniformity in the European Union member states. Currently, the EU Directive EU/2013/34 was adopted, which entails numerous changes in accounting reporting. The purpose of the directive is to decrease administrative loading of small companies and uniform comparability of reports within the European Union. Besides, in the near future, the directive may be accompanied by reduction of the reporting period from six to four months.

According to the respondents of the questionnaire in the course of this work, 56% accountants do not believe that the new directive has decreased administrative loading in their companies. Approximately 56% of the respondents do not support the reduction of the annual report term, either.

Pursuant to the responds, we may conclude that accountants mostly agree with the Estonian state, which is not satisfied with the enforcement of the above-mentioned directive in Estonia as the majority of operating in Estonia companies are small.

The opinions of accountants about the e-reporting environment have improved over the years. The satisfaction with the environment grew and accountants believe that the e-reporting helps to improve the quality of reports. The survey revealed that accountants require less and less help when entering the annual report data, and problems in the e-reporting environment have significantly decreased. The obtained results show that accountants in Estonia got used to the e-reporting environment, and the changes made over the years in the environment increased the user satisfaction. The fact that 89% users of the e-reporting environment considered the environment as user-friendly can serve as a good indicator.

The respondents noted that the most positive aspect of the e-reporting environment is related to the pre-filled period data, which is not necessary to fill in repeatedly. In addition to the foresaid, accountants mentioned formulae as a significant tool of checking data correctness and accuracy as it prevents submission of faulty reports. The report quality improvement and the submission simplicity were also mentioned. The main bottlenecks were related to the technical side for users – i.e., there are several problems with filling in the main statements in the e-reporting environment and also some minor inconveniences arising from the technical architecture of the environment. As the biggest drawback of the system, the respondents noted that data submitted to the e-Business Register is not connected with statistical data, which must be later submitted once more to the Statistics Estonia.

Currently, the problem of databases uniformity has been solved as the Statistics Estonia takes available data from the annual reports submitted to the e-Business Register, and only asks for the missing information. Obviously, the minor technical issues can be also solved in regard with the user's vision to make the environment easier in use. The author realises that there is an opportunity to develop simplifying submission of annual reports in the XBRL-file downloadable program. Although the accounting program may require customisation, it may result in faster and unhindered submission of data to the state.

Proceeding from all changes and development that so far have taken place in the Estonian e-reporting environment, we may be sure that the process of the e-reporting environment facilitation and making it more user-friendly will continue. Estonia with its national e-reporting environment has always been an example for many other countries and gained the international acknowledgement in that field.

Mina, Helen Austa,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Arvestusalase e-aruandluskeskkonna kitsaskohad ja arengusuunad Eestis,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on dotsent Kerttu Lääts,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, **26.05.2015**